

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 3 NOVEMBER 1948

No. 1643

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambèrs; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BĒLGIE:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week.....	863
Sommaire, summaries	864
Een nieuwe phase in de loon- en prijspolitiek door <i>Mr Dr A. A. van Rhijn</i>	865
De worgende greep van de fiscus door <i>Dr H. W. J. A.</i> <i>Vredegoor</i>	867
Staatsburgerschap en bedrijfsburgerschap door <i>Prof.</i> <i>Mr C. W. de Vries</i>	870
Ingezonden stukken:	
Nogmaals: het experiment door <i>Mr P. Vertoren van Themaal</i> , met naschrift van <i>Prof. Dr Ir J. Goudriaan</i>	871
Enkele uitdrukkingen op vervoersgebied door <i>H. A. A. de</i> <i>Melverda en Ir P. A. C. du Pui</i> , beide met naschrift van <i>Prof. Ir H. van Breen</i>	871
London Letter door <i>Harold Wincott</i>	873
Aantekening:	
De Amerikaanse landbouw	874
Internationale notities:	
De Duitse staalindustrie	876
De komende taak der O.E.E.C.	876
Economisch herstel in Italië	876
Geld- en kapitaalmarkt	877
Statistieken:	
Bankstaten	877
Stand van 's Rijks Kas	878
Groothandelsprijzen van granen, veldbonen, boter en kaas in Nederland	879
Werkloosheid in Nederland	879
Werkloosheid in België	879
Enige indexcijfers van de industriële productie in België ..	879

DEZER DAGEN

doet men in Nederland pogingen om op te schieten. De Noodwet-Indonesië, ook de Eerste Kamer aanvaardde vlot het ontwerp, is reeds van kracht. Op grond daarvan is al een Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon, Dr Beel, benoemd, beëdigd, vertrokken. Het ambt van Luitenant-Gouverneur-Generaal is thans beëindigd, de taak, zodra een federale interim-regering zal zijn ingesteld. De Hoge

Vertegenwoordiger, de bevoegdheid overnemend, gaat om samen te werken, niet om te gebieden.

Voordien wil de Regering geen steek meer laten vallen. Voor een ander doelwit, voortgang ten opzichte van de Republiek, ging de minister van Buitenlandse Zaken in persoon naar Batavia. En een bijzonder vertegenwoordiger is, Indiëwaarts gezonden om de voorlichting in Den Haag en Batavia één toon te doen treffen; een streven om mee accoord te gaan.

Effen is kwaad treffen. Niet alleen in Indonesië, ook in ons land zelf. Vele voorstellen zijn gelanceerd, voordat men meende de goede hoogte tussen subsidieverlaging en loonsverhoging te hebben gevonden. Het prijschot bleek de opgevulde gulden. Men zou verkeerd doen, als men in de naam een spaarvarken vermoedde, althans voor de private sector van het economisch leven. De consument moet een verscherpte strijd voeren tussen zijn budget en zijn kooplust; brood, suiker en versnaperingen zijn wel vrij, maar lijken minder dan ooit op vrije goederen. Niet ieder zal zo kalm zijn als Thoreau: „Wat kan een redelijk man meer verlangen, in vreedstijd... dan een voldoende aantal blaadjes van gekookt groen zoet koren”.

Zal één gulden per week — althans voor die categorieën, die hem krijgen, de band tussen vrijheid en blijheid leggen? Daarvoor hebben vele wijze mannen gecijferd; de Nederlandse huisvrouw zal het uitmaken.

Doelbewust, maar minder parlementair, ging de Regering van Israël te werk. Bij haar staat voornamelijk het bereiken van de juiste punten voorop. Terwijl de Veiligheidsraad zich bezon op resolutie's, waarin het begrip sanctie zou kunnen voorkomen, verbeterde Israël snel de feitelijke positie. „The baby beats the nurse, and quite athwart goes all decorum” zuchtte Shakespeare, die een Brit was.

Er zijn meer koppige Regeringen. Zo de Franse, die voorbestemd scheen om in een week parlementaire geschiedenis te worden; thans blijkt zij taai genoeg om door de staking in de mijnen heen te komen. En de Engelse Regering jaagt haar doel, de nationalisatie van de ijzer- en staalindustrie, even onvermurwbaar na als kapitein Ahab aanzat achter Moby Dick, de witte walvis. Voorgesteld is, dat de eigendom van 107 maatschappijen en hun belangen door de Staat zal worden overgenomen. Is deze geweldige transactie voorbij — in 1950 of 1951 — dan worden de bestuurders van de voor het overige intact gelaten ondernemingen geacht elkaar verder te beconcurreren uit het oogpunt van het nationaal belang. Het lijkt niet uitgesloten, dat de betrokkenen allen in voorstellingsvermogen te kort zullen schieten.

Dit moet ook het geval zijn met één van de beide ernstige kandidaten voor het presidentschap van de Verenigde Staten. Beiden immers hebben met grote vasthoudendheid de eigen overwinning voorzegd. Een van hen, het symbool van zijn partij is de muilezel, tegen ieders mening in.

Is het dan wonder, dat Maarschalk Stalin bij zijn jongste interview op zijn oude standpunt bleek te blijven staan?

VAN DE VONK DIE STERKER IS DAN 100.000 VOLT

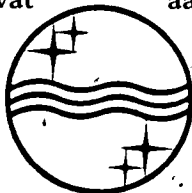

George Stephenson
Werktuigkundige
1781-1848

...de locomotief: zijn levenswerk...

Met een locomotiefje voor de mijnen maakt George Stephenson zijn debuut. Dan wordt op zijn aanwijzing 's werelds eerste personenspoorweg aangelegd. En reeds rijpt een nieuw project in dit naarstig voortbouwend brein: de spoorlijn Liverpool — Manchester. Als dan in 1829 Stephenson's ster straalt aan de hemel van de roem, heeft men aanschouwd, wat één man louter door de vonk van zijn enthousiasme vermag.

Die éne kleine vonk van onmetelijke voltage inspireert tot de hoogste verrichtingen op alle gebieden des levens. Wij zien het bij een zo veelzijdige en wijdvertakte organisatie als Philips iedere dag. Ook daar geven werkers met hand en hoofd het beste dat in hen is, omdat zij zich vrijelijk kunnen wijden aan dingen, die hun liefde en aandacht hebben. Zij doen het in Eindhoven en, als het moet, aan het andere eind van de wereld.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr Dr A. A. van Rhijn, *Een nieuwe phase in de loon- en prijspolitiek.*

De noodzaak om aan het tekort op de rijksbegroting zo spoedig mogelijk een einde te maken, de afspraak van het Château d'Ardennes om tot vermindering der subsidies te komen, de mogelijkheid om de rantsoenering op verschillende punten af te schaffen; zie hier de argumenten, die tot de verlaging der subsidies, en dus tot een nieuwe phase in de loon- en prijspolitiek, hebben geleid. Naar aanleiding van de thans toegepaste maatregelen kan worden opgemerkt dat het, in de eerste plaats, van groot belang is gebleken, dat de vraag der loonsverhoging voor het gehele bedrijfsleven werd besproken; een behandeling per bedrijfstak is daardoor voorkomen. Voorts zijn de gevolgen van de subsidievermindering op het huishoudbudget tot op de cent nauwkeurig uitgerekend, zodat de betekenis der toegepaste maatregelen voor ieder duidelijk is geworden. Zonder de gevolgde behandeling zou de sociale vrede in Nederland vermoedelijk niet zijn bewaard. Wanneer in de toekomst door de noodzakelijkheid van verdere subsidieverlaging en het aanpassen van het huurpeil een nieuwe sociaal-economische operatie noodzakelijk zal blijken, dan zal de thans opgedane ervaring nuttige diensten kunnen bewijzen.

Dr H. W. J. A. Vredegoor, *De worgende greep van de fiscus.*

Handhaving van de huidige belastingen zal voor de Nederlandse volkshuishouding catastrophale gevolgen hebben. De voornaamste bezwaren met name tegen de hoge belastingen op het inkomen zijn, dat de arbeids- en de ondernemerslust worden geremd, dat de mogelijkheid tot reserveren wordt beperkt, dat de kosten in het bedrijfsleven worden opgedreven en dat het aanbod van kapitaal (vooral het tot risico's hereid zijnd kapitaal) afneemt. Wil men het ontstaan van een omvangrijk werkloosheid, een blijvende afhankelijkheid van Amerikaanse credieten en een bestendiging van het nog relatief lage welvaartspeil vermijden, dan is een drastische verlaging der belastingen op het inkomen noodzakelijk. Hierbij is te bedenken, dat Nederland als enig land in West-Europa voor de zware taak staat de sterk toenemende bevolking bijna uitsluitend door industrialisatie werk en brood te verschaffen. Het is het beste, de verlaging der directe belastingen te verbinden aan een vermindering der overheidsuitgaven; met name verdient het aanbeveling een verbinding te leggen tussen de opheffing der subsidies voor het levensonderhoud en de verlaging der belastingen op het inkomen.

Prof. Mr C. W. de Vries, *Staatsburgerschap en bedrijfsburgerschap.*

Blijkens het ontwerp van wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zijn de bedrijfsorganen ingesteld ten einde: 1° een het belang van het Nederlandse volk dienende werkzaamheid van het bedrijfsleven te bevorderen; 2° het belang van het bedrijfsleven en de daartoe behorende personen te behartigen. De vraag is, of hier twee heren tegelijk kunnen worden gediend. Met name ten aanzien van het eerste punt geldt, dat het hier de vervulling van een plicht betreft, welke niet kan of mag worden nagelaten; de Overheid heeft daarop toezicht te houden. Het is nog niet goed duidelijk, hoe de bedrijfsorganen twee zo verschillende functies zullen kunnen vervullen. Bij het behartigen van eigen belangen schijnt te veel overheidsinvloed een bezwaar; bij het behartigen van de openbare belangen schijnt te weinig overheidsinvloed een gevaar.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

*Fabriek van
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.*

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

REISCHEQUES

VOOR

BELGIË

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

Exporteert. U naar Zuid- en Midden-Amerika?

Ondernemingen met belangen in de Zuid- en Midden-Amerikaanse Republieken, of die aldaar relaties zoeken, vinden in het advertentiegedeelte van het half December grotendeels in het Spaans verschijnende belangwekkende

ZUID- EN MIDDEN-AMERIKA NUMMER

van het bekende weekblad „Groothandel” een unieke gelegenheid om nadere contacten te leggen, in welke Republiek ook.

Zeer intensieve en deskundige verspreiding in nauwe samenwerking met de Bedrijfsgroep Groothandel, het Nederl. Zuid-Amerikaansch Instituut en Handels-attaché's van diverse Republieken.

Nadere inlichtingen verstrekt de uitgeefster:
Kon. Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants,
Schiedam, Postbus 42, Tel. 69300.

SOMMAIRE.

Mr Dr A. A. van Rhijn, Une phase nouvelle dans la politique des prix et des salaires.

Aux Pays-Bas les subventions pour les comestibles et les combustibles ont été diminuées. Ces mesures ont été dictées par la nécessité de réduire le déficit du budget et de faciliter la réalisation de l'Union Economique dans le cadre de Benelux. D'autre part il a été possible de prendre ces mesures grâce au fait que le rationnement de plusieurs denrées alimentaires a été supprimé. Ces mesures résultent des pourparlers entre le gouvernement et les représentants des employeurs et des employés. Le maintien de la paix sociale aux Pays-Bas est vraisemblablement dû à ces délibérations.

Dr H. W. J. A. Vredegoor, L'emprise du fisc.

La fiscalité actuelle aura des conséquences funestes pour l'économie néerlandaise. Les contributions appliquées à présent, constituent un frein à l'initiative de la vie économique et rendent la création de réserves et de capitaux très difficile. En outre les impôts élevés compromettent l'industrialisation, si nécessaire au redressement du pays. C'est pourquoi les impôts directs doivent être réduits.

Prof. Mr C. W. de Vries, Le bien public et l'intérêt privé.

La loi sur l'Organisation légale de l'Economie prévoit la constitution d'organismes qui seront appelés à servir tant le bien public que l'intérêt privé. On peut se demander si ces conseils seront à même de contenter les deux secteurs. Le Gouvernement doit se réserver une certaine influence afin d'éviter que les nouveaux organismes ne négligent le bien public.

SUMMARIES.

Dr A. A. van Rhijn, A new phase in wages and prices policy.

In the Netherlands cost of living subsidies have been reduced in consequence of the necessity to lower the Budget deficit. Other causes were the coming Benelux union and the fact that derationing is now possible to a considerable extent. The new policy is the result of deliberations between the Government and joint representatives of employers and labourers. Without this kind of deliberation social peace in the Netherlands would undoubtedly have been disturbed.

Dr H. W. J. A. Vredegoor, The heavy tax burden.

Maintenance of the present high taxes will have catastrophic consequences for the Dutch economy. The tax burden restricts the propensity to work and to invest. The possibilities of capital formation are limited. That means that the so urgently needed process of industrialization is endangered. Therefore direct taxes have to be drastically reduced.

Prof. Dr C. W. de Vries, Group interests and the interests of the community.

Under the law on „public organization of business”, now before Parliament, representative bodies of industry and trade will be created which have to serve both the interests of the community and the interests of their branch. It is open to doubt whether two masters can be served at the same time. As a matter of fact, the Government might very usefully retain some control on business serving the public good.

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

*De betekenis van het sparen in
Nederland, Engeland en de Ver-
enigde Staten*

wordt uitvoerig belicht in de thans verschenen
September-aflevering van het

**Economisch-
Statistisch.
Kwartaalbericht**

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut
Jaarabonnementen f 6,50
voor abonné's E.-S.B. f 5,—
Telefoon 38040, Rotterdam
Giro no. 8408

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart,
Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der
Valk, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr.
F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.30;
voor studenten f 19.—; franco per post f 19.80.

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

EEN NIEUWE PHASE IN DE LOON- EN PRIJSPOLITIEK.

Waarom subsidieverlaging?

De Nederlandse Regering heeft in de jaren na de oorlog een politiek van stabiele lonen en prijzen nagestreefd. Het is niet noodzakelijk deze politiek nog eens nader uiteen te zetten. Belangstellenden kunnen een samenvatting vinden in het Rapport van de Interdepartementale Commissie inzake de loon- en prijspolitiek, dat in Mei van dit jaar door de Regering is gepubliceerd.

Intussen betekende dit streven naar stabiliteit geenszins, dat geen aanpassing aan meer normale verhoudingen werd nagestreefd. Het standpunt was slechts, dat ook deze aanpassing zou moeten geschieden langs weloverwogen lijnen en niet door op een bepaald ogenblik maar ineens zoveel mogelijk producten vrij te geven. De Regering heeft thans enkele stappen in de richting van meerdere aanpassing gedaan. Verschillende redenen waren daarvoor aanwezig.

In de eerste plaats werd meer en meer gevoeld, dat aan het grote tekort op de rijksbegroting zo spoedig mogelijk een einde moest worden gemaakt. Door dit tekort blijft inflatie ons land bedreigen. De samenwerking in het Marshallplan brengt met zich mede, dat ons land moet tonen financieel behoorlijk orde op zijn zaken te kunnen stellen. Welnu, aan subsidies werd in het laatste jaar een bedrag betaald van ongeveer f 650 miljoen, zonder dat daarvoor voldoende dekking aanwezig was. Sanering der rijksbegroting zou daarom met vermindering der subsidies gepaard moeten gaan.

In dezelfde richting wees de ontwikkeling der onderhandelingen inzake Benelux. Het Belgische loon- en prijspeil ligt op dit ogenblik hoger dan het Nederlandse. In de kringen van onze Zuiderburen leeft kennelijk de opvatting, dat de loon- en prijsniveau's in beide landen wel, min of meer zullen worden geëgaliseerd, indien de subsidies in Nederland worden afgeschaft en lonen en prijzen dienovereenkomstig een verhoging ondergaan. Ik betwijfel of dit standpunt juist is. Naar mijn mening zal, ook wanneer al de subsidies in de lonen en prijzen zijn verdisconteerd, het Belgische loon- en prijspeil, dat in het laatste jaar nog de neiging had te stijgen, hoger liggen dan het Nederlandse. Maar aan de afspraak, op het Château d'Ardennes gemaakt, om tot vermindering der subsidies te komen, moet thans uitvoering worden gegeven. Het belang van de Benelux-samenwerking, welke ook voor Nederland een verruiming van haar economisch afzetgebied en een belangrijke versterking van haar internationale positie betekent, vereist, dat hiermede niet wordt gedraald.

Naast de argumenten ontleend aan het Marshallplan en Benelux zijn er ook redenen van nationale aard, die op het ogenblik voor vermindering van de subsidies pleiten. De distributies zijn ingesteld, omdat het tekort aan allerlei producten daartoe dwong. Wij realiseren ons thans nauwelijks meer, met welke beperkte voorraden ons land het vlak na de oorlog moest stellen. Intussen is daarin geleidelijk een aanzienlijke verbetering ingetreden. De gunstige oogsten in binnen- en buitenland hebben dit jaar het perspectief voor de toekomst verhelderd. Terwijl de rantsoenen van sommige producten reeds op een peil zijn gebracht, dat niet ver meer van het normale verbruik verwijderd ligt, is voor andere producten een mogelijkheid van verhoging aanwezig, indien althans de deviezenpositie een aankoop in het buitenland niet belet. De wens naar afschaffing van bepaalde rantsoeningen moet daardoor levendig worden. Hierbij dient dan ook nog te worden bedacht, dat iedere distributie de neiging heeft de afzet te vermeerderen in die zin, dat bij het publiek nu eenmaal de gedachte leeft, dat men „zijn bonnen moet opmaken”. Vooral bij de snoepbon had dit ongewenste gevolgen.

Wanneer nu distributies kunnen worden afgeschaft omdat er weer voldoende voorraden aanwezig zijn, dan is het toch wel uiterst bezwaarlijk dergelijke distributies alleen daarom in het leven te houden, omdat er anders geen behoorlijke mogelijkheid voor het geven van subsidies aanwezig is. Terecht zal dan het verlangen opkomen om ook aan de subsidies een einde te maken. Distributies terwille van de subsidies zijn op de duur niet houdbaar. Daarvoor zijn aan iedere distributiemaatregel teveel bezwaren verbonden. Wij hebben ze in de laatste jaren ruimschoots leren kennen door de euvelen van de zwarte markt en de moeilijkheid om overtredingen behoorlijk te achterhalen. Ook wanneer de naleving van een distributiemaatregel bevredigend is, dan nog zijn de administratieve onkosten hoog. Voorts is een bezwaar de verstarrende tendenz, die iedere distributiemaatregel eigen is en bij de producent de neiging ontwikkelt om op zijn lauweren, in casu de distributiemaatregelen, te gaan rusten. Zijn klanten moeten immers toch bij hem terecht komen. Een frisse concurrentiewind kan hier prijsverlagend werken.

Welke subsidieverlagingen?

Op grond van deze argumenten werd besloten de subsidies in vergelijking met het lopende jaar in totaal met f 330 miljoen te verminderen. De subsidies op levensmiddelen zullen met rond f 240 miljoen en die op brandstoffen met ca f 90 miljoen worden verlaagd. Een bedrag van f 70 miljoen hiervan heeft echter betrekking op vermindering van importsubsidies, die zich voor de consument niet doet gevoelen, omdat deze mogelijk is geworden door prijsverlagingen, die zich in de laatste maanden op de buitenlandse markt hebben voltrokken. Voorts zal van de verlaging der brandstoffensubsidie niet meer dan ongeveer een kwart op de consument drukken.

In een overleg tussen de Interdepartementale Commissie voor de loon- en prijspolitiek en de Stichting van den Arbeid, waaraan ik leiding mocht geven, werd van de zijde der Commissie uiteengezet, welke de lijnen waren, die bij de keuze der subsidieverlagingen waren gevolgd. De bedoeling was om bij de meest belangrijke producten van levensonderhoud de ene soort wel in prijs te verhogen en de verwante soort niet of minder. Wij raken hier de „uitwijkmogelijkheden”, welke vooral betekenis hebben bij de prijsverhogingen van *boter*, *wittebrood* en *varkensvlees*. Bij anthraciet is de uitwijkmogelijkheid naar eierkolen van minder belang.

De *boter* wordt f 0,80 à f 1, per kilo duurder. De margarine daarentegen wordt niet in prijs verhoogd. Men kan dus van *boter* naar margarine „uitwijken”. Dit behoeft niet te betekenen, dat het verbruik van *boter* geheel wordt opgegeven. Bij de besprekingen tussen de Commissie en de Stichting van den Arbeid ging men er van uit, dat er slechts voor ruim $\frac{1}{4}$ van het tegenwoordige verbruik van *boter* naar margarine zou worden uitgeweken, waardoor in het huishoudbudget de totale uitgaven voor beide artikelen tezamen gelijk zouden blijven. Er is dus geen sprake van, dat de *boter* geheel van het arbeidersbudget werd geschrapt.

Moeilijker lag de zaak ten aanzien van het *brood*. Aanvankelijk was het plan om de prijs van het normale brood gelijk te houden en met het bedrag aan subsidievermindering reeds verkregen door de hogere prijs van het luxe-wittebrood (per 800 gram ongeveer 12 cents) te volstaan. Later bleek het wenselijk de nog overgebleven binnenlandse subsidie op het normale brood ook af te schaffen. Het gevolg daarvan is geweest, dat het normale brood 4 cents duurder is geworden. Daarentegen was het door deze maatregel mogelijk om het brood geheel vrij te geven, hetgeen voor de verbruiker aantrekkelijk is, terwijl bovendien het betreffende distributie-apparaat kon worden afgeschaft, waarmede vele onkosten worden bespaard. Ook bij het brood is thans nog een uitwijkmogelijkheid aanwezig in zoverre, dat het gebruik van het

normale brood veel goedkoper blijft dan het gebruik van het luxe-wittebrood. Bij de besprekingen tussen de Commissie en de Stichting van den Arbeid nam men bij de berekening van de prijsstijging van het huishoudbudget, die als gevolg der subsidievermindering optreedt, de mogelijkheid op, dat de arbeider eenmaal per week het luxe-wittebrood zou kunnen gebruiken.

1. Rundvlees, dat op dit ogenblik in ons land veel meer wordt gebruikt dan varkensvlees, blijft in prijs gelijk, terwijl het *varkensvlees* door vermindering der subsidie in prijs is verhoogd. Hier bestaat dus de volledige mogelijkheid van varkensvlees naar rundvlees uit te wijken. Van arbeiderszijde evenwel werd hiertegen ernstig bezwaar gemaakt, o.a. op grond van de betekenis van het varkensvlees als volksvoedsel. Bij de berekening van de stijging van de kosten van het arbeidersbudget is daarom een bedrag voor de stijging van het varkensvlees ingecalculeerd.

Voor andere artikelen, waarop subsidievermindering werd toegepast, zoals de *suiker*, bestaat geen uitwijkmogelijkheid. Tegenover deze verschillende prijsverhogingen staat een prijsverlaging van de *melk* met één cent per liter. Het spreekt vanzelf, dat deze maatregel een verhoging van het subsidiebedrag betekent. Maar deze verhoging werd gerechtvaardigd geacht. Want de melk is wel het voedsel bij uitnemendheid. Vooral in gezinnen met kinderen neemt de melk een belangrijke plaats in.

Invloed op de kosten van levensonderhoud.

Bij de berekeningen betreffende de kostenstijging van het arbeidersbudget tenegevee de subsidievermindering, werd uitgegaan van een standaardgezin van man, vrouw en twee kinderen. Bij volledige toepassing der uitwijkmogelijkheden blijkt de stijging 69 cents per week te bedragen, gelijk uit staatje A blijkt. Zoals reeds opgemerkt, werd in het overleg met de Stichting van den Arbeid de toepassing der uitwijkmogelijkheden slechts gedeeltelijk aanvaard. Dit leidde tot een berekening van een prijsstijging van f 1 per week (staatje B).

Berekening A.	Berekening B.
Wekelijkse uitgaven per gezin (van vier personen)	Wekelijkse uitgaven per gezin: (van vier personen)
Brood f 0,38	Brood f 0,48
Suiker „ 0,20	Andere meelproducten „ 0,03
Oliën en vetten „ 0,06	Suiker „ 0,20
(zonder margarine)	Varkensvlees „ 0,13
Zeep „ 0,10	Plantaardige oliën en vetten (excl. margarine) „ 0,06
Gas en licht „ 0,10	Zeep „ 0,10
Tezamen f 0,84	Huisbrandkolen „ 0,05
Af melk „ 0,15	Gas en licht „ 0,10
Totaal f 0,69	Tezamen f 1,15
=====	Af melk „ 0,15
	Totaal f 1,--
	=====

Gevolgen voor de lonen.

De berekening B, waarover overeenstemming met de Stichting van den Arbeid was bereikt, werd de grondslag van de loonbijslag van f 1 per week, die aan de arbeiders zal worden uitgekeerd.

De categorie arbeiders, die voor de bijslag in aanmerking komt, werd nader begrensd. Vooreerst werd een *loongrens* genomen van f 3700. De gedachte was, dat de kostenvermeerdering van f 1 per week door de hogere inkomens wel zonder compensatie zou kunnen worden gedragen.

Natuurlijk schuilt in het genoemde bedrag iets willekeurig. De loongrens voor de sociale verzekering is thans f 3750 en is daarom als uitgangspunt genomen. Afronding naar beneden tot f 3700 volgde om te vermijden, dat zij, die thans nog binnen de loongrens der sociale verzekering blijven, door het toekennen van een jaarbedrag van ongeveer f 50 buiten de verzekering zouden vallen.

Een verdere beperking van de categorie, die voor de bijslag in aanmerking komt, werd gevonden in het stellen van een *leeftijdsgrens* van 23 jaar. De lonen der jongeren

zijn immers na de oorlog relatief meer gestegen dan de lonen der ouderen, terwijl de gestegen kosten van het levensonderhoud producten betreffen, die vooral op de uitgaven van een gezinshoofd drukken.

Er is hier telkens sprake van een *loonbijslag*, niet van een uurloonverhoging. Deze bijzondere vorm is opzettelijk gekozen. De bijslag heeft immers alleen ten doel een prijsstijging op te brengen, niet om het levensniveau te verbeteren. In de toekomst zullen de subsidies nog verder moeten worden verminderd om geheel te worden afgeschaft. De vraag, of en zo ja welke verhoging van de loonbijslag hieruit moet voortvloeien, zal te zijner tijd onder de ogen worden gezien. Zou zich bijv. op de wereldmarkt een belangrijke prijsdaling voordoen, dan zal daarmede bij het opnieuw vaststellen van een loonbijslag rekening moeten worden gehouden. Er zou dan zelfs een verlaging van de loonbijslag kunnen optreden. Wanneer de bijslag eenmaal in het normale weekloon is opgenomen, is dat minder gemakkelijk mogelijk.

Een opmerking, waartoe de berekening van de stijging van de kosten van het levensonderhoud met f 1 per week aanleiding geeft, is het feit, dat grondslag der berekening was een gezin met *twee* kinderen. Gezinnen met drie en meer kinderen vinden hier dus geen voldoende compensatie. Daarentegen ontvangen kinderloze gezinnen of gezinnen met één kind eigenlijk te veel. Aanvankelijk is nog op voorstel van de Commissie voor de loon- en prijspolitiek gepoogd om de compensatie voor deze categorie tot bijv. 50 cents te beperken en voor het derde en volgende kind de kinderbijslag met 30 cents per kind te verhogen. Hiermede zou een meer logische oplossing van de verhoging, maar er was omtrent dit voorstel geen overeenstemming te bereiken. Het vraagstuk van de kinderbijslag, dat blijkens de Troonrede door de Regering aan de orde is gesteld, heeft daardoor een nog wat grotere betekenis verkregen.

Gevolg voor de prijzen.

Bij onze gehele loon- en prijspolitiek moet één axioma vooropstaan: het vermijden van de loon- en prijs-spiraal. Aan de andere kant kan men uiteraard niet steeds voortgaan met de kosten van het bedrijfsleven te verzwaren en prijsverhogingen te verbieden. Er is hier een grens. Gemeend werd, dat de toegekende loonbijslag — en hetzelfde geldt voor de verhoging der productiekosten door het wegvallen der kolensubsidie — in de huidige economische omstandigheden voor de producent toch in het algemeen niet zo drukkend is, dat daarom prijsverhoging gerechtvaardigd zou zijn. Dit betekent natuurlijk niet, dat de huidige loonbijslag in de toekomst nimmer in de kostprijscalculatie zou mogen worden opgenomen. Zij wordt uitdrukkelijk als element in de toekomstige kostprijscalculatie erkend. De mededeling van de Regering, dat een verlichting van lasten voor het bedrijfsleven zal intreden als gevolg van de herziening der fiscale winstvaststelling, zal het voor het bedrijfsleven minder moeilijk maken op dit ogenblik iedere prijsverhoging achterwege te laten.

Enige voorlopige opmerkingen.

De thans toegepaste maatregelen maken het mogelijk nog enkele voorlopige opmerkingen te maken.

In de eerste plaats is het van groot belang gebleken, dat de vraag der loonsverhoging door overleg tussen de Commissie en de Stichting van den Arbeid voor het *gehele bedrijfsleven* werd besproken. Daardoor is een behandeling *per bedrijfstak* voorkomen. Was deze weg ingeslagen, dan zouden ongetwijfeld de uitkomsten der besprekingen tussen werkgevers en arbeiders in iedere bedrijfstak verschillend zijn geweest. De arbeiders in bepaalde bedrijfstakken zouden dan allicht naijverig zijn geweest over de resultaten elders bereikt. Wie nagaat hoezeer bijv. loonsveranderingen op het platteland in het bouwbedrijf en het landbouwbedrijf elkaar beïnvloeden, weet hoe ge-

makkelijk een bepaalde verhoging hier een nieuwe verhoging elders zou hebben uitgelokt. Men zou dan voor een loonspiraal zijn geplaatst, die moeilijk zou zijn te stoppen en ons land grote economische nadelen zou hebben gebracht. Want de gebiedende noodzakelijkheid om de consumptie te beperken, investaties te bevorderen, de uitvoer op te voeren en naar een sluitende betalingsbalans te streven, zou ernstig zijn verwaarloosd, indien men het loonpeil op deze wijze op economisch onverantwoorde wijze had laten stijgen.

In de tweede plaats heeft het feit, dat de gevolgen van de subsidieverminderingen op het huishoudbudget in een centraal overleg, met behulp van het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Centraal Planbureau, tot op de cent nauwkeurig zijn uitgerekend, het gunstige gevolg, dat men zich in de lande precies rekenschap heeft kunnen geven van de betekenis der subsidieverminderingen en de daaruit volgende prijsverhogingen. Wanneer deze berekening niet was gegeven, dan zouden in de onderhandelingen tussen werkgevers en arbeiders allerlei eigen calculaties en schattingen grondslag der discussies zijn geworden. Dit zou veel gekibbel over cijfers hebben gegeven en eveneens groot meningsverschil over de vraag, welke looncorrectie zou moeten worden toegepast. Nu is de betekenis der toegepaste maatregelen voor ieder in nauwkeurige cijfers duidelijk geworden.

In de derde plaats mag worden aangenomen, dat zonder de gevolgde behandeling de sociale vrede in Nederland vermoedelijk niet zou zijn bewaard. De opmerkelijke sociale rust, welke wij na de oorlog in ons land kennen, mede dank zij het wijs beleid der drie vakverenigingen, heeft het tempo van onze wederopbouw aanmerkelijk versneld. Frankrijk is het waarschuwend voorbeeld voor wie in andere richting gaat.

Tenslotte nog een laatste punt. De in ons land toegepaste gebonden loon- en prijspolitiek heeft bij velen de vrees doen ontstaan voor verstarring, zodat een voldoende beweeglijkheid bij noodzakelijke veranderingen niet meer aanwezig zou zijn. Het is nu mogelijk gebleken tegelijk en het niveau der subsidies en de prijzen van belangrijke producten van levensonderhoud en de lonen, als met één slag, te wijzigen. Vooral het feit, dat dit alles op één en hetzelfde ogenblik gebeurde, is van groot belang. Want daardoor zijn repercuussies elders; die verder doorwerken en op haar beurt weer nieuwe moeilijkheden uitlokken, vermeden. Wanneer in de toekomst door de noodzakelijkheid van verdere subsidievermindering en het aanpassen van het huurpeil een nieuwe sociaal-economische operatie noodzakelijk zal blijken, dan zal bij de voorbereiding van het daartoe nodige plan de thans opgedane ervaring nuttige diensten kunnen bewijzen.

's-Gravenhage.

Mr Dr A. A. VAN RHIJN.

DE WORGENDE GREEP VAN DE FISCUS.

Belasting betalen is zeker niet de plezierigste wijze om zijn zuurverdiende penningen uit te geven. Het valt daarom niet te verwonderen, dat er reeds hevig geklaagd werd over het drukkende peil der belastingen, toen dit peil naar tegenwoordige maatstaven nog verheugend laag was. Het gevaar bestaat, dat op grond van deze ervaring de huidige klachten over de hoge belastingen door de Overheid niet geheel au sérieux genomen zullen worden en dat zij er vanuit zal gaan, dat, als in het verleden, de maatschappij zich op de duur wel aan het sterk verhoogde belastingpeil zal aanpassen. Zeker, aanpassen zal de maatschappij zich wel, maar ten koste van de welvaart, want de handhaving van de huidige belastingen zal voor de Nederlandse volkshuishouding catastrophale gevolgen hebben.

De gevaren dreigen met name van de hoge belastingen op het inkomen en de winsten. Terwille van de eenvoud

van het betoog zullen hier alleen de nadelen van de hoge inkomsten- (en loon)belasting worden uiteengezet. Mutatis mutandis gelden verschillende van deze nadelen ook voor een hoge winstbelasting.

De voornaamste bezwaren tegen hoge belastingen op het inkomen, zoals de huidige in Nederland, zijn de volgende:

- 1e. de arbeidslust wordt geremd;
- 2e. de ondernemerslust wordt geremd;
- 3e. de mogelijkheid tot reserveren wordt beperkt;
- 4e. de kosten in het bedrijfsleven worden opgedreven;
- 5e. het aanbod van kapitaal en met name het aanbod van tot risico's bereid zijnd kapitaal neemt af.

De ongunstige invloed van de hoge belastingen op het inkomen op de arbeids- en ondernemerslust.

Wat het eerste bezwaar aangaat, leidt, zoals bekend is, de progressiviteit der belastingen er toe, dat reeds bij betrekkelijk lage inkomens een belangrijk deel van elke toename van het inkomen naar de fiscus gaat, waardoor de prikkel om zich door grotere inspanning een hoger inkomen te verwerven een belangrijke vermindering ondergaat. Reeds bij de goedbetaalde arbeider is dit het geval. Een ongetrouwd, resp. getrouwd man, die f 240 per maand verdient, moet voor elke gulden, die hij meer verdient, 30 resp. 20 centen aan belasting betalen. Het is duidelijk, dat hierin bijv. een ernstige belemmering schuilt tot opvoering der productie door middel van een premiestelsel. Het zou interessant zijn te weten in hoeverre de lage arbeidsproductiviteit het gevolg is van de hoge belastingen.

Belangrijk sterker zijn deze ongunstige gevolgen uiteraard bij de hogere inkomensgroepen, met name in de vrije beroepen, maar ook elders. Bij een inkomen van f 10.000 moet een ongetrouwd man resp. getrouwd man zonder kinderen en getrouwd man met twee kinderen van elke gulden meer verdienste resp. 50, 38 en 35 centen aan de fiscus afstaan, en bij een inkomen van f 15.000 resp. 59, 46 en 45 centen. Het valt dan ook niet te verwonderen, dat — egoïstisch als de mens nu eenmaal is — tegenwoordig vooral in de zwaar getroffen hogere inkomensgroepen de neiging steeds groter wordt om te genieten van een dolce far niente liever dan zich in te spannen vooral ten bate van de fiscus. Dit heeft noodlottige gevolgen voor de welvaart, die nu eenmaal in belangrijke mate afhangt van de activiteiten van de leidinggevende klasse.

In versterkte mate geldt het zojuist gezegde van de klasse der ondernemers, wier inkomen veelal grote fluctuaties vertoont, en met name van die ondernemers, die riskante nieuwe investeringen verrichten. Stel, dat een ondernemer, die uit zijn normale activiteit ongeveer f 20.000 verdient, een belangrijke riskante investering overweegt. Deze ondernemer moet er dan rekening mee houden, dat van elke gulden, die hij meer verdient, indien hij ongetrouwd is 64 centen en anders circa 50 centen aan de fiscus moet worden afgedragen.

Bij een inkomen van f 50.000 reeds zijn deze bedragen niet minder dan 76 en 65 centen en gaat er in totaal f 30.700 resp. circa f 24.000 naar de fiscus. Daartegenover worden uiteraard verliezen door de fiscus niet vergoed. Bij een dergelijke belastingpolitiek zullen de meer riskante investeringen, die naast een mogelijkheid van hoge winsten een grote kans op verliezen hebben, achterwege blijven. En het zijn juist deze investeringen, bij welke de platgetreden paden worden verlaten, waarvan de vooruitgang der maatschappij in belangrijke mate afhangt.

Hieruit volgt ook de onjuistheid van de in dit verband nog al eens gemaakte opmerking, dat de ondernemer zich bij zijn taak niet moet laten leiden door een zucht naar gewin maar door zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid. Louter verantwoordelijkheidsgevoel t.o.v. het hem toevertrouwd kapitaal zal hem er tegenwoordig al gauw van weerhouden een riskante investering te ondernemen.

Verder kan men uiteraard van mening verschillen over de ethische wenselijkheid van hoge progressieve belastingen, hier de mogelijkheid van grote verliezen al of niet bij betrekkelijk. Vast staat echter, dat, wil men in deze egoïstische wereld een maatschappelijke vooruitgang bereiken, het wenselijk is degenen, die tot deze vooruitgang veel kunnen bijdragen, de mogelijkheid van hoge inkomens te laten.

De ongunstige invloed van de hoge belastingen op het inkomen op de mogelijkheid tot zelffinanciering.

Behalve dat de hoge belastingen een funeste invloed uitoefenen op de investeringsactiviteit, zijn zij voor de maatschappelijke vooruitgang zeer schadelijk, doordat zij — en hiermede zijn wij aan het in de derde plaats genoemde bezwaar gekomen — de mogelijkheid tot reservering belangrijk verminderen. Een zelfde gevolg heeft trouwens de afwijzende houding der autoriteiten t.o.v. de calculering op basis van vervangingswaarde. Wij zien dus, dat het hoge belastingpeil niet alleen de *neiging* tot investeren ernstig belemmert, maar ook de *mogelijkheid* van investeren (die verder hinder ondervindt van de hierna nog te behandelen ongunstige fiscale invloed op de besparingen). De ernst van deze beperking van de reserveringsmogelijkheid moge blijken uit het feit, dat het overgrote deel van de bedrijven, waarop de Nederlandse volkshuishouding heden ten dage steunt, in het verleden is begonnen als klein bedrijf, dat zich sterk uitbreidde, doordat de ondernemers de grote winsten, die zij maakten, niet consumeerden maar in hun bedrijf investeerden. In analogie hiermede hangt onze toekomstige welvaart in hoge mate af van de mogelijkheid tot ontplooiing van de doortastende, fantasierijke kleine ondernemers van het heden. De mogelijkheid tot een beduidende interne financiering bestaat echter tengevolge van de huidige fiscale politiek voor het kleine bedrijf praktisch in het geheel niet en is trouwens ook voor de grotere ondernemingen maar zeer beperkt.

Men kome nu niet aan met het argument, dat in het kader van de moderne economische verhoudingen de Overheid bijv. via de Herstelbank dan maar voor de financiering van de industriële uitbreiding moet zorgdragen, want dat kan zij per se niet. Waar het hier nl. in de eerste plaats om gaat, zijn de meer riskante investeringen door kleine bedrijven, waarbij als onderpand veelal niet veel meer kan worden aangeboden dan de capaciteiten van de betrokken ondernemer. Voor dergelijke investeringen, die vóóraf voor buitenstaanders dikwijls van twijfelachtige waarde lijken, mag de in zich zelf gelovende en enthousiaste ondernemer en mogen wellicht enkele avontuurlijk aangelegde en enthousiast gemaakte geldschietters de verantwoordelijkheid en het risico durven nemen. Dat dit zal geschieden door de vele ambtelijke instanties, die — ten nadele van de besluitvaardigheid — nu eenmaal betrokken zullen worden bij een financiering door de Overheid; lijkt wel zeer onwaarschijnlijk. Niet alleen omdat de ambtenaar in dit opzicht nu eenmaal een mentaliteit heeft, die tegenovergesteld is aan die van de ondernemer, maar ook omdat de ambtenaar via zijn minister verantwoordelijk is t.o.v. de volksvertegenwoordiging, die, indien het verkeerd gaat, niet zal nalaten scherpe critiek uit te oefenen op de „geldsmijterij naar waardeloze projecten”. In dit verband zij ook nog gewezen op het gevaar, dat de Overheid, indien een door haar gefinancierde investering dreigt mis te gaan, om verliezen en critiek te voorkomen, sterk in de verleiding zal komen het betreffende bedrijf met kunstmatige maatregelen te steunen, waartegen ook ernstige bezwaren vallen aan te voeren.

Verder zij er op gewezen, dat het verlenen van een ruime mogelijkheid tot belastingvrije reservering resp. investering, de zojuist geschetste bezwaren niet uit de weg kan ruimen. Immers, het gevolg hiervan zou zijn, dat — „omdat de fiscus toch (bijv.) de helft betaalt” — er door de minder energieke, de routine-ondernemers grote bedragen

zouden worden gereserveerd resp. geïnvesteerd, die anders zouden zijn uitgekeerd of opgenomen. Daardoor zou het bedrijfsleven het karakter van een beleggingsmaatschappij krijgen en/of op grote schaal economisch ongerechtvaardigde en kunstmatige investeringen worden verricht.

Neen, wil men de toekomstige welvaart van ons land niet fnuiken, dan is een drastische verlaging van de belastingen op het inkomen (en de winsten) noodzakelijk. Voor Nederland geldt dit zeer in het bijzonder, omdat de hier nog sterk groeiende bevolking bijna geheel in de industrie zal moeten worden ondergebracht. De daarvoor noodzakelijke aanzienlijke uitbreiding der industrie zal nooit kunnen plaatsvinden, indien niet op grote schaal investeringen in tot dus verre onbekende richting worden gedaan. Maar hiervoor is de mogelijkheid van een omvangrijke zelffinanciering door het bedrijfsleven een absoluut vereiste. Het is mij dan ook een volslagen raadsel, hoé de Regering in ernst kan beweren, dat ter vermindering van massale werkloosheid een belangrijke industrialisatie in ons land op korte termijn noodzakelijk is, indien zij *niet* van plan zou zijn over te gaan tot een drastische verlaging van de hoge belastingen, welke momenteel die industrialisatie onmogelijk maken.

Enkele andere ongunstige gevolgen van de hoge belastingen op het inkomen.

Wat het in de vierde plaats genoemde bezwaar tegen hoge directe belastingen betreft — dat zij een opdrijven van de bedrijfskosten tengevolge hebben —, kunnen wij kort zijn. Economisch bezien is in dit opzicht het opvoeren van privé-rekeningen e.d. „omdat de fiscus toch meer dan de helft betaalt” niet zo ernstig als het veronachtzamen van de efficiency, waartoe de „inefficiëncypremie” van de fiscus de tendentie heeft te leiden zolang er behoorlijke winsten worden gemaakt.

Wat tenslotte de ongunstige invloed op de besparingen betreft, deze hangen samen met het feit, dat de particuliere (niet-institutionele) besparingen, die in het verleden vooral in de hogere inkomensklassen plaatsvonden, belangrijk zijn gedaald, ten eerste omdat het netto-inkomen der meergegoeden tengevolge van de belastingen belangrijk is gedaald en ten tweede omdat daarnaast de neiging tot sparen in deze klassen belangrijk is verminderd, daar van de opbrengst van de besparingen als additioneel inkomen een belangrijk deel naar de fiscus vloeit. Nu kan men van mening verschillen over de vraag, of na afloop van de herstelperiode een relatief laag niveau der besparingen niet wenselijk is met het oog op de deflationaire invloed die er van besparingen uitgaat. Het lijkt echter m.i. geen twijfel, dat de belemmering van de besparingen der meergegoeden zal leiden tot een zeer onvoldoend aanbod op de kapitaalmarkt van risico zoekend kapitaal, hetwelk immers grotendeels uit de besparingen der meergegoeden stamt.

Deze ontwikkeling, met de gebrekkige mogelijkheid tot zelffinanciering, maken de toekomst voor de ondernemer, die kapitaal nodig heeft (en voor de industrialisatie) somber. Het kan hierbij maar een zeer wrange troost worden genoemd, dat aan de andere kant de neiging tot investeren en derhalve de vraag naar kapitaal tengevolge van de hoge belastingen belangrijk zullen afnemen indien de wederopbouw eenmaal achter de rug ligt. In ieder geval is duidelijk, dat voor een mislukking der industrialisatie en het ontstaan van een massale werkloosheid bij handhaving der huidige fiscale politiek straks de ondernemers niet aansprakelijk zullen kunnen worden gesteld.

Maatschappelijke gelijkheid en maatschappelijke vooruitgang.

Uit het voorgaande volgt de conclusie, dat een drastische verlaging der belastingen op het inkomen noodzakelijk is, wil men in ons land het ontstaan van een omvangrijke werkloosheid, een blijvende afhankelijkheid van Amerikaanse credieten en een bestending van het nog relatief

lage welvaartspeil vermijden. Dit geldt trouwens voor meerdere landen in West-Europa, dat economisch wordt bedreigd door de door scherpe prikkels gestimuleerde massaproductie van de Amerikaanse en in een later stadium ook van de Russische kolos. Toch geldt het in het bijzonder voor Nederland, dat als enig land in West-Europa voor de zware opgaaf staat de sterk toenemende bevolking bijna uitsluitend door industrialisatie werk en brood te verschaffen en waar dus een sterke ontplooiing van de ondernemersactiviteit een eerste vereiste is.

Deze noodzaak tot belastingverlaging betekent wellicht voor menigeen een pijnlijke stap terug van het in oorlogstijd ontstane ideaal van een hoge mate van inkomensnivellering. Daarom loopt dit betoog wellicht kans te worden misverstaan en zij er nadrukkelijk op gewezen, dat noch schrijver dezes, noch, naar ik aanneem, welk verantwoordelijk persoon in Nederland dan ook, terug wil naar een scherpe tegenstelling tussen arm en rijk, zoals die tegenwoordig bijv. nog wel in een land als Frankrijk bestaat. Ook behoeft een verlaging van de belastingen op het inkomen bij de geleidelijk toenemende voorziening, zoals vanzelf spreekt, niet tot een daling van het reële inkomen der arbeidersklasse te leiden.

Dit artikel beoogt slechts te wijzen op het grote gevaar, dat een economische en sociale politiek, die teveel berust op het streven, dat ieder zijn deel van het nationale product krijgt, tengevolge heeft, dat niemand meer door eigenbelang geprikkeld wordt het nationale product te vergroten. In het communistische Rusland heeft men deze waarheid al spoedig na de revolutie ingezien en de economische en sociale politiek er rigoreus op gebaseerd. Een te grote inkomensnivellering betekent nu eenmaal een premie op de luiheid, tenzij diegenen gelijk hebben, die er bij hun theorieën van uit gaan, dat het menselijke ras in dit atoomtijdperk eensklaps van natuur verandert en in de „brave new world” het egoïsme geen drijfveer van het menselijk handelen meer zal vormen.

Het is vreemd, dat men een politiek van rigoureuze inkomensnivellering veelal als progressief hoort bestempelen. Indien een dergelijke politiek, welke, zoals gezien, een zeer ernstige belemmering voor de maatschappelijke vooruitgang inhoudt, met recht vooruitstrevend mag worden genoemd, dan bekent de schrijver, op het gevaar af voor een aarts-reactionair te worden gehouden, fel tegen de vooruitstrevendheid te zijn. Mij komt progressief voor de politiek, die het de energieken en de intelligenten voldoende aantrekkelijk maakt zich uit egoïstische overwegingen in te spannen. Van deze inspanning profiteren uiteindelijk, via de maatschappelijke vooruitgang waartoe zij leidt, ook de minder energieken en intelligenten. Daarnaast verdient het dan aanbeveling, uit ethische overwegingen zowel als met het oog op de maatschappelijke vooruitgang, dat de Overheid op grote schaal de minder kapitaalkrachtige begaafden in staat stelt zich voor leidinggevende functies te bekwaamen. Dit, en niet een dodelijke inkomensnivellering, is m.i. waarachtige sociale politiek.

Het spreekt verder vanzelf, dat het hier betoogde niet alleen geldt voor de ondernemersklasse, maar evenzeer voor de arbeidersklasse. Het is óók in het belang van de maatschappelijke vooruitgang, dat de bekwame en ijverige vakman belangrijker meer verdient dan de nietsnut. Ook hieraan ontbreekt, voor een deel als gevolg van de oorlog, momenteel nog veel. Zeker, voor een ieder dient een bepaald bestaansminimum beschikbaar te zijn, maar het is van het grootste belang, dat de luiaard niets meer en de bekwame vakman belangrijker meer in handen krijgt.

In dit verband zij er nog op gewezen, dat de nog algemeen heersende opvatting, volgens welke de sociale maatregelen betaald worden door de meergegoeden („haal het geld waar het te halen valt”, „soak the rich”), zo zij ooit geheel juist is geweest, tegenwoordig absoluut fout is. Men kan er nog over discussiëren (zij het nauwelijks) of de huidige belastingen op het inkomen zonder grote maatschap-

pelijke nadelen te dragen zijn. Aan een verdere belastingverhoging zal wel geen verantwoordelijk persoon denken en zeker niet een Regering, die met de funeste gevolgen ervan voor werkgelegenheid en welvaart krijgt te maken. Praktisch zullen nieuwe sociale maatregelen dan ook door de grote massa zelf worden betaald. Indien men bijv. de ouderdomsvoorziening wil verbeteren, zullen de trekkers van lagere inkomens de kosten hiervan zelf voor het overgrote deel (bijv. via indirecte belastingen) moeten dragen. Doordringen van het besef hiervan zal niet nalaten de houding van de arbeidersklasse t.o.v. een uitbreiding der sociale voorziening te wijzigen. Men zal zich meer dan vroeger — toen er vanuit gegaan werd, dat anderen het geld oprachten — voelen in de positie van degene, die het voordeel van een particuliere verzekering afweegt tegen het nadeel van de inkomensderving, welke met de premiebetaling samenhangt.

De financiering van een daling van de opbrengst der belastingen op het inkomen.

Luidt de conclusie van dit artikel, dat een drastische verlaging der belastingen op het inkomen, d.w.z. een verlaging met op zijn allerminst een derde, noodzakelijk is, dan dient nog de vraag te worden beantwoord, hoe deze verlaging moet worden gefinancierd. De opbrengst der belastingen op het inkomen (in ruime zin, w.o. vennootschapsbelasting en dividendbelasting) wordt voor 1949 geraamd op bijna f 1.300 miljoen (op een totale belastingontvangst van f 2.919 miljoen), zodat met een verlaging van bijv. een derde een bedrag van circa f 400 miljoen gemoeid zou zijn. Opgemerkt zij hierbij, dat men zich desnoods een verlaging in etappes kan denken, omdat alleen al van de zekerheid van lagere belastingen in de toekomst een gunstige werking zal uitgaan.

Wat nu de dekking van de lagere opbrengst der genoemde belastingen betreft, kan worden gezegd, dat een dekking door verhoging der indirecte belastingen momenteel is uitgesloten met het oog op de bestaande spanning tussen lonen en prijzen, die zich bij een dergelijke verhoging zou dreigen te ontladen in inflationaire loon- en prijsstijgingen. Beter lijkt het een verlaging der directe belastingen te verbinden aan een vermindering der overheidsuitgaven, die trouwens voor een niet onbelangrijk deel een aflopend karakter hebben. Met name verdient het m.i. aanbeveling een verbinding te leggen tussen de opheffing der subsidies voor het levensonderhoud en de verlaging der belastingen op het inkomen. Want is het eigenlijk niet in hoge mate absurd, dat de Overheid voor in totaal f 600 miljoen aan ieder persoon per jaar f 60 (in het komende jaar volgens de begroting f 40) in de vorm van prijsverlagende subsidies uitkeert en zij de hiervoor nodige geldmiddelen weer aan dezelfde mensen onttrekt via de loon- en inkomstenbelasting, welke door haar hoogte en haar progressie een ernstige belemmering voor een toeneming der productie en welvaart betekent? Het lijkt mij dan ook weinig aanbevelenswaard, overeenkomstig de bestaande plannen, de stijging van de kosten van levensonderhoud die het gevolg van de aangekondigde vermindering der subsidies zal zijn, voor de arbeiders te compenseren door een loontoeslag. Waarom niet door een verlaging der loon- en inkomstenbelasting en alleen door een aanvullende en tijdelijke toeslag in de laagste inkomensklassen, voor zover deze door een dergelijke belastingverlaging onvoldoende worden bereikt, hetgeen voornamelijk bij gezinnen met meerdere niet verdienende kinderen het geval zal zijn?

Uiteraard zullen bij de hogere inkomensgroepen de voordelen van een proportionele belastingverlaging de nadelen van de hogere kosten van levensonderhoud al spoedig overtreffen en de schatkist derhalve in het nadeel komen. Met het oog op het belang van een verlaging der belastingen in deze groepen voor de algemene welvaart en het behoud der werkgelegenheid lijkt het mij volkomen gerechtvaardigd hiervoor het begrotingstekort tijdelijk

te laten oplopen. Het hieruit voortspruitende tekort kan m.i. economisch zówel als fiscaal als zeer productief worden beschouwd. De kost gaat ook hier voor de baat uit.
Eindhoven.

Dr H. W. J. A. VREDEGOOR.

STAATSBURGERSCHAP EN BEDRIJFSBURGERSCHAP.

De taak der bedrijfsorganen, voorzien in de ontwerp-wetgeving op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, wordt in de artt. 2 en 71 omschreven. Daar heet het, dat de bedrijfsorganen zijn ingesteld, teneinde:

1. een het belang van het Nederlandse volk dienende werkzaamheid van het bedrijfsleven te bevorderen;
2. het belang van het bedrijfsleven en de daartoe behorende personen te behartigen.

In art. 71 wordt voor het punt onder 1 hier nog aan toegevoegd, dat de productschappen en de bedrijfsschappen dit belang bevorderen „door de ondernemingen” (waarvoor zij zijn ingesteld). Ten aanzien van punt 2 wordt in dit art. 71 nog gezegd, dat behartigd moet worden „het gemeenschappelijk belang van die ondernemingen en van de daarbij betrokken personen”.

De vraag is, of hier twee heren tegelijk kunnen worden gediend. Dit was inderdaad mogelijk in een vroegere theorie, die zeide: wanneer gij uw eigen belang goed, redelijk, dient, dan behartigt gij tevens het algemeen belang. Toen was het slechts de vraag, wat goed en redelijk dienen van het eigen belang was. Meestal werd niet goed onderscheiden. De mens had de neiging naar zich toe te rekenen. Handelen in de ondernemingen de bedrijfsburgers zoveel beter?

De vraag ter zijde latende, of het dienen van het bedrijfsleven en van het gemeenschappelijk belang der ondernemingen en van de daarbij betrokken en daartoe behorende personen door de eigen bedrijfsorganen mogelijk is, kan in deze werkingsfeer vrijheid tot het behartigen der eigen belangen worden toegestaan. De proef moet worden genomen. Belangen van grootbedrijf en kleinbedrijf, in één bedrijfsschap opgenomen, zullen tegen elkaar worden uitgebalanceerd. Een overheids-toezicht, uitgeoefend langs andere weg dan de „repressie”, dat is de opheffing door het vernietigingsrecht van datgene wat in strijd met de wet of het algemeen belang is tot stand gekomen, is dan niet nodig. Het is begrijpelijk, dat nu reeds wordt geklaagd over onnodige overheids-inmenging, wanneer hier in geval van een bepaald geschil „bij Ons” voorziening wordt gevraagd. Zo komt de Overheid weer ordenend optreden, terwijl het nu juist de bedoeling was de bemoeienis van de Overheid uit te bannen.

Een, in de wet gèregelde, verplichting om deze eigen bedrijfsbelangen goed te verzorgen, bestaat er niet. De Overheid heeft geen initiatief. Zij heeft een goedkeuringsrecht en een vernietigingsrecht. Méér is niet nodig. Voor vele recente beoordelaars is het reeds te veel.

* *

Anders wordt het beleid, wanneer een het belang van het Nederlandse volk dienende werkzaamheid van het bedrijfsleven moet worden bevorderd door de bedrijfsorganen. Hier geldt het de vervulling van een plicht, welke niet kan of mag worden nagelaten. De Overheid heeft daarop wel toezicht te houden. Geen ambtenaar aan een departement zal kunnen worden gemist; geen departementale afdeling zal worden opgeheven teneinde het inzicht van de Overheid in de behartiging van de openbare belangen niet te schaden. Van enige ontvoogding van het bedrijfsleven is geen sprake. De voogdij komt juist zo veel te sterker uit. De „ontmanteling” van de Staat kan niet worden voltrokken. De Staat moet een eigen oordeel behouden.

Bij het behartigen van de eigen belangen is het oordeel

verdedigbaar, dat te veel overheidsinvloed ongewenst is. Bij het behartigen van de openbare belangen (geformuleerd als: een, het belang van het Nederlandse volk dienende werkzaamheid van het bedrijfsleven) moet worden geconstateerd, dat dwang op de plicht tot het vervullen van die taak ontbreekt. Het is merkwaardig, dat uit de publicaties der belanghebbende organisaties blijkt, dat op deze tweede taak ternauwernood wordt gereageerd. Zelfs de spreker (v. d. Lende) die het woord „bedrijfsburgerschap” introduceerde, sprak over de nieuwe wijze van het behartigen van de belangen van een aanmerkelijke volksgroep, niet over het dienen van het staatsburgerschap, of wel van het algemeen belang, zij het op een nieuwe wijze.

Wanneer het gaat om verordeningen, welke de taak van wetgever en Regering op zijde zullen zetten, moet zekerheid bestaan, dat die taak van de Overheid zal worden overgenomen. Het overheidsapparaat blijft dus volledig in functie, maar het heeft geen macht dwang uit te oefenen. Zolang een bedrijfsschap niet aan deze regelen toekomt, zal de „wet” moeten regelen. Geen ambtenaar wordt overbodig. Geen terugtrekken van de Staat is geoorloofd. Hoe echter is overeenstemming te bereiken tussen de wettelijke regeling en de regeling, welke uitgaat van de bedrijfsburgers? Er komen dan tweeërlei regelingen. Eén voor staatsburgers en één voor bedrijfsburgers.

* *

Het bedrijfsorgaan is niet alleen belast met een verordenende taak, het bedrijfsorgaan kan ook in een zelfbestuur worden betrokken.

Hierover handelen de artikelen 94 en 97 van het ontwerp van wet.

Art. 94: 1. Het bestuur en de andere organen van een productschap verlenen de bij of krachtens de wet en de bij een verordening van de Raad gevorderde medewerking tot uitvoering daarvan.

2. Het bestuur en de andere organen van een hoofdbedrijf- en bedrijfsschap verlenen de bij of krachtens de wet en de bij een verordening van de Raad of het bestuur van een productschap gevorderde medewerking tot uitvoering daarvan.

3. Het bestuur en de andere organen van een bedrijfsschap verlenen voorts de bij een verordening van het bestuur van een hoofdbedrijfsschap gevorderde medewerking tot uitvoering daarvan.

Art. 97: Indien het orgaan van een product-, een hoofdbedrijf- of een bedrijfsschap, dat tot medewerking is geroepen, deze niet of niet behoorlijk verleent, wordt daarin voorzien:

a. indien het betreft medewerking, gevorderd bij of krachtens de wet, door de betrokken Minister;

b. in de overige gevallen door de Raad.

Hier komt dezelfde figuur terug, welke geldt, in het algemeen gesproken, bij de territoriale, lagere openbare corporaties. Maar de strekking van de gemeentewet is, de openbare besturen terug te voeren tot hun taak. In de regeling van art. 97 wordt de uitvoering (het zelfbestuur) door het departement overgenomen. De bedrijfsburger wordt weer staatsburger. De „stok bij de deur”, welke in het publiek recht inderdaad aanwezig is, wordt niet dan bij hoge uitzondering gebruikt. Zijn de bedrijfsburgers gesteld op het vervullen van een, aan hun bedrijf en onderneming, vreemde taak?

* *

Het is nog niet goed duidelijk, hoe de bedrijfsorganen twee zo verschillende functies zullen kunnen vervullen. Bij het behartigen van eigen belangen schijnt te veel overheidsinvloed een bezwaar; bij het behartigen van de openbare belangen schijnt te weinig overheidsinvloed een gevaar.

Rotterdam.

C. W. DE VRIËS.

INGEZONDEN STUKKEN.

NOGMAALS: HET EXPERIMENT.

Mr P. Verloren van Themaat te 's-Gravenhage schrijft ons:

Hoewel de repliek van Prof. Goudriaan in „E.-S.B.” van 29 September jl. voor insiders naar mijn mening zichzelf reeds veroordeelt, ga ik er met het oog op de fallozen, die van de behandelde materie niet nauwkeurig op de hoogte zijn, gaarne toch nog even puntsgewijze op in.

ad 1. Artikel 3 van het Mijnstatuut omschrijft niet de concrete taak, maar de *doelstelling* van de Mijnindustrieraad. Daargelaten, dat Prof. Goudriaan deze onvolledig en daardoor misleidend citeert, kan de concrete verantwoordelijkheid van de Mijnindustrieraad in ieder geval nooit uit deze doelstelling alleen worden afgelezen, maar uitsluitend uit de doelstelling, gecombineerd met de middelen, de bevoegdheden, waarover de Mijnindustrieraad beschikt om het gestelde doel te bereiken.

ad 2. De voltooiing van de opsomming van de economische bevoegdheden van de Mijnindustrieraad, welke Prof. Goudriaan geeft, bevestigt slechts, dat deze niet of nauwelijks over middelen beschikt om de productiviteit van de mijnen te bevorderen en voor een eventueel te lage productie van de mijnen dus niet verantwoordelijk mag worden gesteld.

ad 3. Prof. Goudriaan herhaalt hier de wetenschappelijke fout, welke hij in zijn redenering ten opzichte van de M.I.R. maakte, nog eens ten opzichte van de bedrijven voor de voedselvoorziening. Hij spreekt zijn afkeuring uit over een aantal z.i. verderfelijke maatregelen, o.a. de verhoging van de landarbeiderslonen, en laat dan Barbertje, in casu de bedrijven, daarvoor hangen. Deze zijn aan deze maatregelen, welke men al of niet juist kan achten, echter volkomen onschuldig. Zelfs de meeste buitenstaanders zullen toch weten, dat de bedrijven ten aanzien van de loonvaststelling geen enkele bevoegdheid bezitten. En ten aanzien van de subsidies zal Prof. Goudriaan ook wel weten, dat deze niet van de bedrijven afkomstig zijn, maar van de parlementaire democratische regering.

ad 4. Ik constateer, dat Prof. Goudriaan tegen een adviserende functie van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie — welke voor de Sociaal-Economische Raad de belangrijkste en ook elders een belangrijke is — in ieder geval geen bezwaar meer heeft. Hoe Prof. Goudriaan aan de stelling komt, dat het wetsontwerp ten opzichte van de verordenende bevoegdheid minder garanties voor het algemeen belang bevat dan bijv. de Gemeentewet, is mij een raadsel. Dit originele verwijt ben ik nog nooit eerder tegengekomen en vindt in het ontwerp toch wel heel duidelijk geen steun.

ad 5. Wanneer Prof. Goudriaan meent, dat ondernemersovereenkomsten althans de vestigingsvrijheid steeds onbepaald laten, heeft hij het mis. Gelukkig hebben de leden der Staten-Generaal bij herhaling blijk gegeven in dit opzicht, beter geïnformeerd te zijn. Kortheidshalve volsta ik met Prof. Goudriaan in dit verband verder te wijzen op het hoofdartikel van Prof. Romme in de Volkskrant van 2 October jl.

Ik constateer voorts nog, dat Prof. Goudriaan blijft negeren het belangrijke door mij vermelde advies van de Mijnindustrieraad over de wijze, waarop de productiviteit der mijnen zou kunnen worden bevorderd (het enige en indirecte middel, waarover de Mijnindustrieraad beschikt om aan zijn indirecte doelstelling op dit punt iets te doen). Daarentegen blijft hij verwijzen naar twee voorbeelden, waarbij in het ene geval zijn (al of niet gerechtvaardigde) verwijt niet tegen de Mijnindustrieraad, maar uitsluitend tegen de vakbeweging kon worden gericht — zoals men bij herlezen van zijn voorbeelden direct zal zien — terwijl in het andere geval de Mijnindustrieraad blijkens een later persbericht zelf zijn begripelijke bezwaren voor de

zwaarder wegende eisen van het algemeen belang heeft laten wijken. Het bewijs van zijn stellingen moet Prof. Goudriaan nog steeds leveren. Maar intussen zal deze overtuigde parlementaire democraat zelf wel blijven menen; dat, wat er in Nederland ook verkeerd gebeurt, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie de schuld draagt. Wanneer er tenminste op het betrokken gebied een bedrijfsorganisatie bestaat. Ik hoop dus voor Prof. Goudriaan, dat er spoedig vele van dergelijke gemakkelijke zondebokken zullen worden ingesteld. De „productie van Goudriaanse conclusies” over de oorzaken van economische misstanden zal daardoor in ieder geval aanmerkelijk kunnen worden bevorderd.

Naschrift.

Ik laat Mr Verloren van Themaat gaarne het laatste woord.

J. GOUDRIAAN.

ENKELE UITDRUKKINGEN OP VERVOERSGEBIED.

De heer H. A. A. de Melverda te 's-Gravenhage schrijft ons:

Onder bovenstaande titel gaf Prof. Ir H. van Breen in „E.-S.B.” van 6 October 1948 enige aandacht aan de terminologie in het verkeer (en... het vervoer). Het is nuttig aandacht aan terminologische kwesties te wijden, maar het is ook heel dikwijls niet nuttig of nog niet nuttig.

Ik ben persoonlijk geen vurig bewonderaar van definities en wel om verschillende redenen. In de eerste plaats hebben definities begripsverstarring tengevolge; gedachten zijn levende dingen en men moet ze liefst levend laten, zolang ze nog een scheppend vermogen moeten behouden. In de tweede plaats halen definities de gedachten meestal voortijdig uit de abstracte naar de concrete denksfeer omlaag en bemoeilijken daardoor het abstracte denken. In de derde plaats is definiëren om wijsgerige redenen eigenlijk niet mogelijk, hetgeen Spinoza uitdrukte met zijn gezegde: *omnis determinatio est omnis negatio*; met enige wijziging zou ik dit willen weergeven met de woorden: hoe meer men definieert, hoe minder men definieert.

Deze drie bezwaren laten zich zeer wel demonstreren aan de hand van de beschouwing van Prof. van Breen. Men vatte tot goed begrip het onderstaande echter niet als critiek op, doch slechts als waarschuwing tegen begripsverstarring, hetgeen nog erger is dan begripsverwarring.

Het is zeer juist de „uitdrukkingen” *verkeer* en *vervoer* te onderscheiden. Doch daarnaast is er behoefte aan een woord, dat beide uitdrukkingen overkoepelt. De terminologie zou inderdaad een voordeel hebben bereikt, als hiervoor een derde woord algemeen kon worden aanvaard. Doch in de praktijk heeft men zich nog steeds beholpen met het woord *verkeer*; zodat wij zitten met twee uitdrukkingen: *verkeer* in engere zin en *verkeer* in de betekenis van het eerste plus *vervoer*. Doch wat is hier eigenlijk tegen? Dit overkoepelende begrip vindt men in de benamingen Ministerie van Verkeer, Directeur-Generaal van het Verkeer enz., en als zodanig zijn ze juist, tenzij a priori vaststaat, dat de benamingen uitsluitend betrekking kunnen hebben op *vervoer*, want dan zou de benaming te ruim zijn: zowel te ruime als te enge benamingen zijn onjuist. De door Prof. van Breen voorgestelde benaming van bijv. Ministerie van Vervoer (en Waterstaat) is m.i. beslist te eng, daar ik meen, dat dit ministerie zich ook nog bezighoudt met het *verkeer* in engere zin: verkeersbeveiliging, verkeersstellingen, P.T.T., enz.

In de Engelse taal heeft het begrip „transport” (= vervoer) het begrip „traffic” (= verkeer) overgroeid; in de Nederlandse taal is dit juist andersom gebeurd. Oorzaak kan zijn de klank: *verkeer* klinkt nu eenmaal mooier dan *vervoer*; voorts: *verkeer* is concreter dan *vervoer*; ten slotte: *verkeer* heeft eerder problemen opgeworpen dan *vervoer*.

Ernstiger zijn echter mijn bezwaren tegen het verstarrende karakter van definities in de door Prof. van Breen voorgestelde omschrijving van *coördinatie*. Dat Prof. van Breen dat er onder wil verstaan, ach, wat is er tegen? Doch laten wij het niet allen doen. Of moet men de volgende omschrijvingen a priori onjuist achten: bij coördinatie streeft men naar zo gering mogelijke geldelijke offers voor een zelfde totaal van verkeersdiensten (zwaartepunt bij de totale efficiency); bij coördinatie streeft men naar een zo rechtvaardig mogelijke verdeling over de onderscheidene verkeerstakken (zwaartepunt bij de rechtvaardigheid); bij coördinatie streeft men naar gelijke voorwaarden van exploitatie (zwaartepunt bij gelijkheid), enz. Al deze omschrijvingen zijn zeer wel houdbaar en desondanks niet identiek. Aan elke definitie kleven nadelen. De voorkeur van de een voor een bepaalde definitie en die van een ander voor een andere definitie komt voort uit een bepaalde vooringenomenheid, waarvan men zich dikwijls geen rekenschap geeft. Zelfs bij standaardisatie van definities zouden deze vooringenomenheden nog bestaan; wat is dan het nut van standaardisatie? Er zijn geen twee mensen, die precies hetzelfde denken, en daarom kan de eenheid van gedachten en dus van definities van abstracte begrippen nooit komen. Men moet daarom zoeken naar eenheid van streven. Dat is veel belangrijker.

Dat voorts de omschrijvingen van Prof. de Vries en van Prof. van Breen (zwaartepunt bij uitsluiting van concurrentie) verstarrend en verwarrend kunnen werken, moge blijken, als men zich afvraagt, wat eigenlijk „schadelijke” concurrentie is, wie er uitgeschakeld moet worden als er „schadelijke” concurrentie is (voor concurrentie zijn er altijd tenminste twee!) en waarom er beslist geconcentreerd moet worden voor en aler men van coördinatie kan spreken. Het bezwaar tegen de voorgestelde omschrijving is mijnerzijds voornamelijk gericht tegen de omstandigheid, dat zij het gevolg is van een bepaalde theorie, die op zichzelf zeer betwistbaar is.

Men doet daarom beter zich een ideaal voor ogen te stellen van rechtvaardigheid en doelmatigheid en dit ná te jagen, nu eens meer het accent leggend op het ene, dan weer meer op het andere. Wat coördinatie dan wordt, is dan meer een kwestie van beleid dan van definitie.

Ir P. A. C. du Pui te 's-Gravenhage schrijft ons:

Naar aanleiding van het artikel van Prof. Ir H. van Breen, getiteld: „Enkele uitdrukkingen op vervoersgebied” in Uw nummer van 6 October 1948, nr 1639, moge ik het volgende opmerken:

Door Prof. van Breen wordt voor het begrip coördinatie de definitie genoemd, welke meer dan tien jaren geleden naar voren werd gebracht, nl.: „concentratie gepaard gaand met opheffing van (schadelijke) concurrentie”.

Ik meen, dat deze definitie niet juist is. Onder „coördinatie” moet naar mijn mening worden verstaan een ordening van de vervoerstakken in die zin, dat invloed wordt uitgeoefend op de wijze, waarop de verdeling over de in aanmerking komende vervoerstakken van zich ten vervoer anmeldende reizigers of de ten vervoer aangeboden goederen geschiedt.

Onderscheiden moet worden het begrip coördinatie, zoals hierboven gedefinieerd is, en de coördinatiemaatregelen.

Een coördinatiemaatregel kan bijv. zijn: concentratie, het stellen van tarieven, het door middel van een vergunningstelsel weren van een vervoerstak op een bepaald traject of de bovengenoemde maatregelen tot opheffing van schadelijke concurrentie.

Indien nu concentratie en maatregelen tot opheffing van schadelijke concurrentie alleen worden samengevat onder het begrip coördinatie, dan is daarmee slechts een deel van wat onder de maatregelen, die onder coördinatie kunnen vallen, aangeduid en allerminst het begrip coördinatie uitputtend omschreven.

Ik zou dan ook willen bestrijden, dat coördinatie op vervoersgebied in alle gevallen met zich brengt een concentratie van vervoersbedrijven; zelfs behoeft het begrip coördinatie niet altijd aanpassing van vervoerscapaciteit aan de vervoersbehoeften op passend verzorgingsniveau te omvatten.

Naschrift.

Met genoegen heb ik kennis genomen van de beschouwende opmerkingen, die de heer de Melverda heeft willen wijden aan mijn artikeltje. Hij gaat daarmee beduidend verder dan ik heb willen gaan en met het oog op het door mij vooropgestelde doel gemeend heb te moeten gaan. Hij uit daarbij de vrees voor bemoeilijking van het abstracte denken en acht het niet uitgesloten, dat zich hier ook het bezwaar doet gelden van minder te definiëren door meer te definiëren. Om dit laatste te onderstrepen haalt hij Spinoza aan; hij had misschien beter nog verder in de geschiedenis der filosofie kunnen teruggaan tot Socrates, de denker van het zuivere begrip.

Zonder mij los te maken van discursief denken, ben ik in de concrete denksfeer binnen bepaalde grenzen gebleven op een gebied (het vervoersgebied), waarop ingewikkelde problemen praktisch moeten worden opgelost en verwarring bestaat m.b.t. enkele bij het zoeken naar oplossingen gebezigde uitdrukkingen. Tegen deze verwarring houdt mijn artikeltje een waarschuwing en een voorzichtige aanbeveling is. Verstarrend kan hiervan niet het gevolg zijn, want ik definieer niet doch tracht, als door mij nadrukkelijk gesteld, een voor de practijk voldoende nauwkeurige benadering te geven van wat de behandelde uitdrukkingen inhouden.

Ik stel er nu echter prijs op te verklaren, dat ik het verderreikend betoog van de heer de Melverda kan volgen, grotendeels met instemming kan volgen, vooral waar hij aandringt op zoeken naar eenheid van streven en waar hij besluit met de opmerking; dat coördinatie meer een kwestie van beleid dan van definitie is, waaraan ik zou willen toevoegen, dat het geheel een kwestie van beleid is.

De heer de Melverda werkt er tot mijn spijt niet toe mede de verwarring, die bestaat ten aanzien van de uitdrukkingen verkeer (*overbrenging*) en vervoer, tegen te gaan door de Engelse uitdrukkingen „traffic” (*beweging*) en „transportation” in vergelijking daarnaast te stellen. Mij dunkt, wat deze uitdrukkingen in onze taal betreft, behoeft er geen verwarring te bestaan en behoeft niet naar een nieuw woord om beide uitdrukkingen te overkoepelen te worden gezocht; hiervoor dient reeds het woord verkeer. Men bedenke echter, dat alle vervoer verkeer is maar niet alle verkeer vervoer. De uitdrukking vervoer heeft een kleinere sfeer dan de uitdrukking verkeer, waarvan de sfeer die van vervoer insluit.

Ik moet toegeven, en doe zulks gaarne, dat ik met de suggestie om de benaming van het Ministerie van Verkeer te verbeteren fout ben geweest. De heer de Melverda heeft gelijk, dat, aangezien P.T.T. deel uitmaakt van dit Ministerie en dit ook bemoeienis heeft met verkeer (*beweging*), de benaming Ministerie van Vervoer beslist te eng zou zijn. Zelf heb ik me eerder in „E.-S.B.” voorstander getoond van onderbrenging van P.T.T. bij het genoemde Ministerie en nog duidelijk staat mij voor de geest de voordracht van de toenmalige Secretaris-Generaal van dit Ministerie, Mr Spitzen, over de door hem voorbereide nieuwe verkeerswetgeving op de K.N.A.C.-dag van het vorige jaar. Ik heb dus wetens gedwaald! Belangstellende lezers zouden mij verplichten met in mijn artikeltje de woorden „hoewel dit wellicht beter Ministerie van Vervoer (en Waterstaat) had kunnen heten” te schrappen.

In alle bescheidenheid meen ik, dat het door de heer de Melverda naar voren gebrachte over coördinatie niet ingaat tegen een omschrijving daarvan, welke hij mij alleen wil laten. Ik voel t.o.v. coördinatie met hem de kracht, welke kan uitgaan van het zich voor ogen stellen en na-

jagen van een ideaal van rechtvaardigheid en doelmatigheid, maar dan niet, als door hem voorgesteld, beide veranderlijk t.o.v. elkaar, doch beide altijd gelijk gewicht toekennend. Wat ik in verband daarmee eenvoudig met de door mij aangegeven betekenis heb willen bereiken, is, dat de uitdrukkingen coördinatie en concentratie, als men de ordening van het vervoer beoordeelt, passend zullen worden gebruikt. Aangegeven als door mij is gedaan, passen de aangehaalde uitdrukkingen bij het *beleid*, dat ten behoeve van de vervoerscoördinatie sedert de instelling van het Verkeersfonds in 1934 is gevoerd; en wat van niet minder belang is, zij passen ook bij de voorwaarden, die voor de wederopbouw van het vervoersapparaat onder de huidige omstandigheden moeten worden gesteld. Deze vorderen, dat het zwaartepunt gelegd worde op de door de heer de Melverda het eerst genoemde streving bij coördinatie doch verder ook groot gewicht toegekend worde aan de andere door hem genoemde strevingen bij coördinatie en aan nog meer.

Ik moge dit naschrift op de waardevolle beschouwingen van de heer de Melverda eindigen met de verduidelijking, dat onder schadelijke concurrentie, door mij in combinatie met concentratie genoemd, bedoeld is: concurrentie, welke benadeling van het algemeen belang ten gevolge heeft.

De heer du Pui blijft, voor zover mijn bescheiden artikelje betreft, bij mij in de buurt. Ik neem toch aan, dat hij met het gebruiken van het woord begrip niet bedoelt zich op wijsgerig terrein te begeven, reden, waarom ik zelf dit woord vermeden heb, waarbij ik aanstonds ter attentie van de heer du Pui aanteken, dat ik ook geen definities gegeven heb, wat hij wel poogt te doen.

Als ik dan de heer du Pui goed begrijp, meen ik, dat er van tegenstelling tussen ons sprake is, waar hij als definitie aangeeft *wat door coördinatie moet worden bereikt* en ik genoemd heb *door wat coördinatie is te bereiken*. Over wat bereikt moet worden — dat ik iets verkort anders dan hij zou willen voorstellen als de economische verdeling van het vervoer over de verschillende vervoerstakken — bestaat waarschijnlijk geen verschil van mening tussen de heer du Pui en mij. In dit verband moet ik echter opmerken, dat ik er hierbij van uitga, dat de heer du Pui met het slot van zijn wat hij noemt „bestrijding” niet bedoelt te doen uitkomen, dat naar zijn mening niet altijd gezocht behoort te worden naar aanpassing van de vervoerscapaciteit aan de vervoersbehoefte en ook niet op de hoogte van het verzorgingsniveau behoort te worden gelet, tot waar economisch verantwoord mag worden gegaan. Zulks zou, vooral onder de tegenwoordige omstandigheden, erger zijn dan de vervoersluxe van voor de oorlog in bescherming nemen, zou nu met toelaten van ongeoorloofde verkwesting van schaarse maatschappelijke goederen gelijk staan.

Dat onderscheid moet worden gemaakt tussen coördinatie en coördinatiemaatregelen is juist. Ik dacht dit te hebben gedaan. Ik noemde de twee belangrijkste maatregelen; mocht mij daartoe bepalen ook, omdat ik naast „opheffing van schadelijke concurrentie” de uitdrukking concentratie speciaal in verband wilde tonen met de uitdrukking coördinatie, welke uitdrukkingen veelvuldig verwarrend worden gebezigd. Uitputtend omschrijven van de laatste uitdrukking heeft niet in mijn bedoeling gelegen; nog minder heb ik de weg van begripsanalyse willen opgaan; met opzet heb ik die, als vooropgesteld, niet willen gaan. Ik heb mij ook onthouden van het aangeven der voor concentratie in aanmerking komende objecten om tot coördinatie te komen. De heer du Pui noemt alleen die van de vervoersbedrijven; er kunnen meer zijn. Om deze reden kan ik het eens zijn met hem, dat niet in alle gevallen coördinatie concentratie van vervoersbedrijven met zich behoeft te brengen. Er kunnen zich eveneens gevallen voordoen, waarin bijv. met concentratie van vervoersvergunningen geschikte coördinatie is te verwezenlijken. Ook

kunnen zich gevallen voordoen, waarin tarievencoördinatie, te rangschikken onder de coördinatiemaatregel „opheffing van schadelijke concurrentie”, de gewenste vervoerscoördinatie bevordert.

Dit naschrift op de door mij gewaardeerde kritiek van de heer du Pui wil ik besluiten met nog op te merken, dat indertijd de instelling van het Verkeersfonds mede als een concentratie in het belang van de vervoerscoördinatie werd opgevat.

s-Gravenhage.

Prof. Ir H. VAN BREEN.

LONDON LETTER.

London, October 30.

The „Daily Express”, Britain's largest newspaper with a circulation of nearly 4,000,000, recently published a „story” saying that Sir Stafford Cripps had instructed our Civil Service chiefs that they must reduce their staffs by 10 per cent. The Treasury promptly denied the charge, saying that while the Government „is continuously concerned to secure all possible administrative economies”, no order had been issued for „arbitrary” staff cuts of ten per cent. or indeed any other fixed percentage.

Yet it would seem that some reduction in the number of persons not in directly productive employment will sooner or later have to be achieved if we are to balance our external accounts unaided and maintain our present standard of living. For it is now officially and freely admitted that as at present constituted our economy has virtually reached its maximum effort. Sir Stafford Cripps has said our increase in output over pre-war represents not an increase in PMH but merely reflects the fact that the pre-war unemployed now have jobs. The official programmes for the year to June 30, 1949, produced for the American authorities as a condition of the granting of the first year's Marshall aid show that the levels of production, consumption, investment and exports in the next eight months are expected to differ very little from those of the past few months.

It would thus seem that any additional worthwhile expansion in our production and exports must come from one or another of the following sources:

- (1) Harder work by individuals
- (2) Increased technical efficiency in industry
- (3) A reduction in the capital investment programme
- (4) A reduction in consumption standards
- (5) An actual increase in the numbers employed in productive industry.

There seems no reason to expect any sensational results under (1). If all the propaganda efforts of the Government so far have failed, it is difficult to see why they should succeed in the future. Any attempt at such expedients as an increase in the working week are politically impossible. There is undoubted scope under (2). If British industry had abundant raw materials, it could certainly avoid many of the stoppages and delays which are today impeding output. But it is difficult to forecast such conditions with any real confidence today. And the other main source of increased output under this head — improvements in technology and mechanisation — is traditionally a slow and gradual process.

A reduction in the capital investment programme would involve either a sore blow to hopes of improvement under (2) or the sacrifice of many projects (such as housing) which the Government would find it politically most difficult to abandon or reduce. Equally, no Government would be anxious to resort to (4), except in dire emergency, particularly when standards have already suffered considerable reduction. It is worthwhile, therefore, examining the possibilities under (5), for although increased production and exports could be secured under the other headings, No. 5 does seem to be the least painful.

The following table contrasts the distribution of Britain's manpower as at June 30, 1939, and July 1948:

	June 1939	July 1948
	Thousands	
Total working population	19,750	20,265
Armed forces and auxiliary services	480	816
Total in civil employment	18,000	19,069
Agriculture, fishing, etc.	950	1,118
Mining and quarrying	873	840
National Govt. service	539	990
Local Govt. service	846	1,142
Civil defence, fire service, police	80	91
Gas, water and electricity	242	276
Transport and shipping	1,233	1,475
Manufacturing industries	6,815	7,240
Building and civil engineering	1,310	1,377
Distributive trades	2,887	2,360
Commerce and finance, professional and personal service, entertainments, catering, etc.	2,225	2,160
Unemployed	1,270	290

It will be seen that on the positive side, Britain's available manpower resources have been increased by 515,000 between the two dates, while the fall in unemployment has yielded 980,000 workers. These gains, however, have been offset and more than offset first by an increase (regrettable but inevitable and likely, in today's circumstances, to go further) of 336,000 in the armed forces, and secondly by a rise of 758,000 in the numbers employed in the various forms of Government and local services. The gains in the manpower forces of manufacturing and other industries have only been secured by means of reducing those in the distributive and „professional” sections of the economy. Such reductions may well be an inevitable part of our adjustment to a lower standard of living. But it is difficult to see how they can go much further. If that is so, then the only remaining field for new sources of manpower would seem to be the „bureaucracy”. This, however, raises the whole question of rationing and controls, for it is obvious that the increased manpower requirements of Government Departments and the local authorities reflect, in the main, the mass of regulations and rationing schemes which were non-existent before the war. There has undoubtedly been a trend in recent months in Britain towards a relaxation of controls, for more and more is rationing being achieved by shortage of cash rather than by coupons. Yet there are no signs that this relaxation is releasing manpower from Government and local authority service, but rather the reverse. Very often the explanation is simply that relaxation by itself releases no manpower; only complete abolition of the controls could do that. Indeed, it is sometimes the case that relaxation of controls, or more generous rationing, involves more, not fewer, officials. The restoration of a petrol allowance for pleasure motoring five months ago, for example, can hardly have failed to increase the numbers employed in the Petroleum Offices.

The urgency and full significance of the matter fails to emerge from the statistics of manpower quoted above. For it is certain that within industry itself large numbers of people, nominally in productive employment, constitute in fact the opposite numbers of the Civil and Local Government servants; they are occupied in filling in the forms, just as the „bureaucrats” are occupied in compiling and later collating them. If this „unseen” loss of manpower could be assessed, then it would almost certainly be found that the cost of controls in terms of manpower has more than offset the apparent increases in those productively employed.

It is easier to pose the problem than to suggest its solution. The Government earlier this year was evidently conscious of the need to reduce the number of non-productive workers, for in Economic Survey for 1948, it was, for example, budgetting for a fall in the numbers employed in Local Government service from 1,105,000 at the end of 1947 to 1,075,000 by the end of 1948. As the table above shows, however, so far from the total having been reduced, it has actually been substantially increased. The only useful conclusion which can be reached is that we can choose between being satisfied that our present progress represents virtually the maximum that can be achieved with our present manpower resources, or we can increase those resources by cutting controls to the minimum and allowing the price mechanism to take their place. Neither alternative is really palatable to public opinion in this country today. But it is probably fair to say that if a referendum was held now, majority opinion would still be against the abolition of controls; the doctrine of „fair shares” is very deeply ingrained in the British mind.

AANTEKENING.

DE AMERIKAANSE LANDBOUW.

Het wel en wee van de agrarische sector in de Verenigde Staten was vóór de oorlog van grote betekenis voor de gehele wereld; thans is dit in zeker niet mindere mate het geval. Interessant is daarom het overzicht, dat onder de titel „Agriculture in mid-1948” verschenen is in het „Federal Reserve Bulletin” van September jl. Het volgende is hieraan ontleend.

In het algemeen zullen de oogsten dit jaar ruim 10 pCt boven die van het vorige jaar liggen. Dit is vrijwel geheel het gevolg van gunstige weersomstandigheden; het bebouwde areaal is thans slechts 1 pCt groter dan in 1947. Opvallend is vooral de sterke stijging van de maisoogst, die met 3,5 mld bushels bijna 9 pCt groter zal zijn dan het record, dat in 1946 werd gehaald, en die bijna 50 pCt boven de oogst van 1947 zal liggen. De katoenoogst zal ca 30 pCt boven die van 1947 komen. De tarwe-oogst ligt weliswaar, met 1,3 mld bushels, 6 pCt beneden die van 1947 (een recordjaar), doch is altijd toch nog 70 pCt groter dan voor de oorlog. In het algemeen wordt, wat de akkerbouwproducten betreft, een aanzienlijke vergroting der „carry over” verwacht.

Daarnaast zal over het geheel genomen de veeteelt- en zuivelproductie 5 pCt beneden die van 1947 liggen. Gedurende de laatste jaren is er voortdurend meer vee voor slachtdoeleinden verkocht dan anderzijds werd gefokt. Weliswaar zijn door de ruime oogsten van voorveevoeder geschikte producten de kosten van veevoeding ruim 30 pCt lager dan in Januari jl. (toen deze kosten exceptioneel hoog waren), zodat „incentives” voor uitbreiding der veeteelt ruimschoots aanwezig zijn; het betreft hier echter een proces, dat pas op de lange duur voelbaar zal worden in een vergroot aanbod van veeteelt- en zuivelproducten. Voorshands zal in elk geval het aanbod van deze producten worden beperkt door het feit, dat het aantal stuks vee thans aanzienlijk beneden de tijdens de oorlog bereikte top ligt.

De export van agrarische producten.

Zo groot zijn inmiddels de verwachte oogsten, dat het Bulletin verwacht, dat ze aanzienlijk boven het peil der te verwachten binnenlandse vraag en der exporten zullen komen. Wat de agrarische export betreft, deze was, naar waarde gerekend, in de eerste helft van dit jaar 22 pCt lager dan in de overeenkomstige periode van 1947; de export van enkele der met agrarische grondstoffen vervaardigde producten, zoals katoenen weefsels en sigaretten, toonde een nog scherper daling. Een en ander neemt

niet weg, dat de agrarische exporten, naar waarde, ruim 4 maal zo hoog waren als vóór de oorlog.

Naar hoeveelheid vertoonden de agrarische producten in vergelijking met vóór de oorlog grote onderlinge verschillen: de exporten van granen, eieren en zuivelproducten waren in de eerste helft van dit jaar aanzienlijk hoger, die van katoen en tabak waren belangrijk lager. Van vrijwel alle agrarische producten was echter de export, naar hoeveelheid, de eerste 6 maanden van dit jaar lager dan in de eerste helft van 1947.

Dit laatste weerspiegelt de dollarschaarste. Inmiddels ging de daling der buitenlandse vraag gepaard met een daling van die in het binnenland, waardoor de betrokken producten de afgelopen maanden in prijs daalden. De financiering van de agrarische export zal thans worden vergemakkelijkt door de aan het buitenland te verlenen hulp. Indien, aldus het Bulletin, de omvang der Amerikaanse importen wordt vergroot en de door de Verenigde Staten verstrekte leningen en „grants” toenemen, zullen de middelen, die ter financiering van de export in 1948/1949 ter beschikking zullen staan, zeker van dezelfde grootte zijn als in het afgelopen jaar. Wellicht zal het gedeelte dezer middelen, dat voor de aankoop van agrarische producten wordt bestemd, kleiner zijn dan het vorige jaar; gezien echter de lagere agrarische prijzen kan het volume der agrarische exporten een stijging ondergaan.

De hoogte der agrarische prijzen.

Na een duidelijke stijging in de herfst van 1947 en de daarop volgende winter, vooral wat de graanprijzen betreft, lag de totale index der prijzen, ontvangen door de boeren, medio Januari jl. 30 pCt boven het hoogste peil van de na-oorlogse inflatieperiode van 1919—1920 en ca 185 pCt boven het gemiddelde van 1935—1939. Na een scherpe daling in Februari steeg de index opnieuw, vooral t.a.v. veeteeltproducten, waarna medio Juli een punt werd bereikt, dat slechts 2 pCt beneden de top van Januari lag. Van medio Juli tot eind Augustus gingen de prijzen vervolgens weer 5 pCt omlaag.

De graanprijzen verdienen afzonderlijke vermelding. Gedurende 1948 gingen de noteringen scherp omhoog. Dit was een gevolg van omvangrijke aankopen, van Federale zijde, voor exportdoeleinden, van de slechte maïsoogst, van de scherpe daling van Europa's graanproductie, van de gure winter, en tenslotte van de algemene stijging van inkomens en prijzen, vooral in de tweede helft van het jaar. In Januari jl. bereikten de graanprijzen een top: 60 pCt boven het peil van begin 1947, 250 pCt boven het vooroorlogse gemiddelde. Intussen werd het duidelijk, dat de wintertarwe-oogst zou meevallen, dat Argentinië een goede tarwe-oogst kon verwachten en dat de vraag voor veevoederdoeleinden niet zo groot zou zijn als was verwacht. De prijsstijging werd afgeremd, en begin Februari volgde een scherpe daling, toen speculatieve belangstelling voor verdere stijging verdween. Nieuwe prijsstijgingen bleven vervolgens binnen de perken, toen in de daarop volgende maanden uit alle delen der wereld gunstige oogstrappen binnenkwamen; tenslotte resulteerde de buitengewone omvang der nieuwe oogsten in verdere prijsdalingen.

Steunmaatregelen.

Van het einde van de oorlog af tot dit seizoen hebben Federale maatregelen tot steun aan de agrarische prijzen slechts zeer incidenteel plaats gehad; alleen de aardappelprijzen werden ieder jaar gesteund. In Augustus jl. echter bevonden de prijzen van de meeste producten zich op de „support levels”. In Juli en Augustus fluctueerden de tarweprijzen zelfs iets beneden dit peil, vnl. als gevolg van gebrek aan opslagruimte, welke voldeed aan de daaraan gestelde Federale eisen.

Bij zeer grote oogsten hebben de ondersteuningsmaatregelen de tendentie de prijzen zover boven de vrije

marktprijzen te houden, dat stijgingen onmogelijk zijn, tenzij zich buitengewone ontwikkelingen voordoen. Onder dergelijke omstandigheden bezorgen de maatregelen de producenten grotere inkomsten dan zij anders zouden ontvangen en tevens beperken zij de omvang van reducties van kosten en prijzen, welke producenten in andere sectoren (en indirect de consumenten) als gevolg van het overvloedig aanbod zouden kunnen genieten. In hoeverre juist het overvloedig aanbod moet worden toegeschreven aan tevoren vastgelegde Federale verplichtingen tot steun aan de prijzen, is, aldus het Bulletin, een belangrijke vraag bij iedere poging tot beoordeling van de gevolgen van de steunprogramma's.

Het inkomen der agrarische producenten.

Het Bulletin verwacht, dat het totale inkomen, uit verkopen door de boeren genoten, in 1948 iets hoger zal zijn dan het bedrag van \$ 30 mld, dat in 1947 werd ontvangen. Gedurende de eerste 7 maanden van 1948 waren de kasontvangsten ca 4 pCt hoger dan in de overeenkomstige periode van het vorig jaar. Voor bodembehoud keert de Overheid in 1948 aan de boeren ongeveer evenveel uit als in 1947, toen het betreffende bedrag \$ 350 mln beliep.

Het totale „cash farm income” zal dit jaar bijna 4 maal zo groot zijn als in 1935—1939. Netto zullen de kasontvangsten naar verhouding nog iets hoger zijn, daar de productie-uitgaven naar verhouding minder zijn gestegen. Reëel gezien, rekening houdende dus met de stijging van de kosten van levensonderhoud, ligt het „net cash income” ongeveer 2 maal zo hoog als voor de oorlog. Wat dit betreft, vertonen de groepen van agrarische producenten inmiddels grote onderlinge verschillen; het meest is het „cash income” gestegen bij de graanverbouw en de veeteelt. De onderlinge verschillen zijn zeer groot, dat er onder de kleine boeren velen zijn, die zich gedwongen hebben gezien, werk in de industrie te zoeken.

Enkele algemene aspecten.

De belangrijke ontwikkeling op agrarisch gebied in dit seizoen heeft zich reeds in de algemene economische situatie doen gevoelen; daarnaast zullen andere gevolgen zich eerst na verloop van tijd voelbaar maken. Voor industriële bedrijfstakken, die met agrarische grondstoffen werken, en voor de veeteelt zijn de kosten omlaaggegaan; een daling van de prijs hürner eindproducten op lange duur is daardoor mogelijk geworden. Anderzijds heeft de stijging van de prijzen van veeteelt- en zuivelproducten — die, in tegenstelling tot de graanprijzen, de inzinking van Februari jl. meer dan te boven zijn gekomen — de kosten van levensonderhoud verhoogd op een moment, dat inflatoire invloeden ook op andere markten, vooral die van metalen en metaalproducten, zichtbaar waren.

De scherpe stijgingen der prijzen van metalen en metaalproducten weerspiegelden de wijziging in de voordien door de industrie toegepaste politiek om de prijzen te stellen beneden het peil, dat de onmiddellijke winst zou maximaliseren. Daarnaast weerspiegelden ze het bestaan van een sterke vraag naar industriële producten als gevolg van herbewapening en vorming van strategische voorraden, het E.R.P. en de sterke binnenlandse investeringsdrang. Dan is er nog de inhaalvraag der consumenten, geëffectueerd met behulp van beschikbare liquide middelen en gemakkelijke credietverlening.

De toekomstige ontwikkeling der Amerikaanse agrarische productie zal van grote betekenis zijn voor het gehele terrein der internationale economische en politieke verhoudingen. Tezelfdertijd zal de economische ontwikkeling van andere landen grote invloed hebben op de landbouw in de Verenigde Staten. Neemt de agrarische productie in het buitenland verder toe, dan is, op langere termijn, een aanzienlijke daling van de Amerikaanse agrarische export te verwachten.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE DUITSE STAALINDUSTRIE.

Het is moeilijk te begrijpen, aldus een briefschrijver (John Mc Laren) in „The Times” van 29 October jl., waarop het groeiende verlangen tot stopzetting van de ontmanteling der Duitse staalindustrie eigenlijk berust; door deze stopzetting wordt vrijwel de gehele capaciteit, die Duitsland in staat heeft gesteld zich in korte tijd opnieuw te bewapenen, intact gelaten.

De schaarste aan staal voor Europa's herstel wordt, aldus deze schrijver, in het algemeen als reden opgegeven. Maar in de komende jaren zal Europa's staalproductie niet door gebrek aan capaciteit, doch door gebrek aan grondstoffen worden beperkt. Het verleden jaar opgestelde rapport van de O.E.E.C. te Parijs over de staalindustrie komt tot de conclusie, dat de bestaande capaciteit volledig zou kunnen worden benut, als de cokesaanvoer met 50 pCt zou worden vergroot en schroot uit Amerika zou kunnen worden ingevoerd. Thans is de grondstoffenpositie slechter dan in dit rapport werd voorzien, en wel doordat Amerika aanzienlijke hoeveelheden schroot uit Duitsland importeert¹⁾ en bovendien een sterke vraag naar rijke ijzerertsen uitoefent. Wordt bij deze slechte grondstoffenpositie de ontmanteling in Duitsland stopgezet, dan kan het resultaat niet anders zijn dan dat de Duitse staalproductie wordt vergroot ten koste van die van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en andere landen.

Zet men ondanks dit de ontmanteling toch stop, dan is het — zo betoogt de schrijver — ten zeerste gewenst, dat de geallieerden een directe controle op de additionele staalproductiecapaciteit, die de Duitsers wordt gelaten, gaan uitoefenen. Indien de reden voor het stopzetten der ontmanteling is gelegen in de behoeften voor Europa's herstel, dan is het noodzakelijk om er op toe te zien, dat het aan de Duitsers gelaten deel der staalproductie inderdaad aan deze behoeften ten goede zal komen. Alleen op deze wijze kan de vrees van Frankrijk, en van andere nabuurlanden voor een Duitse herbewapening zijn bestaansgrond worden ontnomen.

„In our treatment of Germany we are repeating one by one the mistakes made after the 1914—18 war”. De schrijver geeft toe, dat dit gedeeltelijk te wijten is aan de druk van gebeurtenissen elders; dit is echter geen excuus voor het achterwege laten van stappen, die potentiële gevaren als hier signaleerd kunnen bezweren.

¹⁾ Vgl. „Problemen der Amerikaanse staalindustrie”, in „E.-S.B.” van 27 October jl., blz. 856.

DE KOMENDE TAAK DER O.E.E.C.

Het project der Westeuropese landen voor het eerste jaar van het Europees herstelprogramma is thans door de deelnemers ondertekend en bij de E.C.A. ingediend; momenteel zijn zij druk doende het „four-year master plan” voor te bereiden, zoals dat door Hoffmann is gevraagd.

„The Economist” van 30 October tekent hierbij aan, dat dit long-term programma op 1 November had moeten worden afgeleverd. Enkele der landenprogramma's hebben de O.E.E.C. echter nog niet bereikt, en de meeste kwamen pas in de tweede helft van October binnen. Van deze binnengekomen projecten is de inhoud over het geheel genomen niet bevredigend. Sommige landen hebben duidelijk gearzeld om zich tot in quantitative details voor de komende jaren te binden; de rapporten van anderen laten reden tot twijfel open wat betreft de juistheid van de gebruikte statistische techniek; anderen weer blijken nog niet definitief ernst te hebben gemaakt met hun financiële en monetaire sanering. Een grotere krachtsinspanning van de afzonderlijke landen zal dus nodig zijn vóórdat het eigenlijke coördinatiewerk kan beginnen.

Als dat eenmaal het geval is, dan zullen de E.R.P.-landen, aldus „The Economist”, gezamenlijk een antwoord

op enkele lastige vragen moeten vinden. Kan bij het maken van plannen worden gerekend op handel tussen Oost- en West-Europa in enigszins belangrijke omvang? Kunnen afzetmarkten worden gevonden in Azië, Afrika en Zuid-Amerika? Hoe kan de Westeuropese behoefte aan dollars in overeenstemming worden gebracht met het dollaraanbod, voortvloeiend uit het normale internationale ruilverkeer?

In zekere zin is het alleen maar mogelijk, deze vraagstukken te benaderen „with no more equipment than a slide rule and a few sheets of paper”. Twee punten moeten dan nog in aanmerking worden genomen. Ten eerste: hoever zullen de Verenigde Staten bereid zijn te gaan inzake hun planning en het bekend maken van hun importpolitiek in de komende vier jaren? En ten tweede: in hoeverre zal Hoffmann in West-Europa, een systeem van controle, reglementering en sancties, vereist door het bestaan van een vierjarenplan, tot stand willen zien komen?

ECONOMISCH HERSTEL IN ITALIË.

Met het oog op de te vormen economische unie tussen Italië en Frankrijk is het economisch gebeuren in Italië voor Frankrijk natuurlijk van groot belang. Vandaar, dat „L'Economie” van 27 October jl. de aandacht vestigt op een voordracht, die de Italiaanse Minister van Buitenlandse Handel, Merzagora, voor de Kamer van Koophandel te Parijs heeft gehouden. Bovendien, zegt het blad, kan Frankrijk van 's Ministers uiteenzettingen iets leren.

In eerste instantie stond de Italiaanse Regering, aldus Merzagora, voor de taak de bevolking voedsel en werkgelegenheid te verzekeren, de opwaartse beweging der prijzen te stoppen en de handel op gang te brengen. Voor deze doeleinden heeft de Amerikaanse hulp, eerst in de vorm van „interim aid”, later onder het Marshall-plan, goede diensten bewezen. Op voortzetting van deze hulp kan echter niet beslist worden gerekend; de Minister bleek daarom duidelijk voorkeur te bezitten voor herstel op eigen kracht dan wel door samenwerking met buurlanden. Bovendien preferereert Merzagora hierbij „simples programmes d'actualité” boven een grootscheepse en ambitieuze planning.

Een improvisatiemaatregel was bijv. het beroep van de Regering op het in het buitenland geïnvesteerde Italiaanse kapitaal. Geen dwang of overredingskracht, doch slechts „natuurlijke” middelen werden hierbij in het vuur gebracht. Aldus resulteerde het herstel van importvrijheid, voor de betrokken kapitaalbezitters, in een repatriëring van ca \$ 300 mln in de vorm van goederen. Gevolg was, dat de prijzen daalden, waarna een zekere stabilisatie werd bereikt.

Inmiddels maakt het economisch herstel goede vooruitgang. Van de 6 mln verwoeste woningen zijn er 3 mln hersteld; het spoorwegnet kan aan de behoeften voldoen. De statistieken vermelden een werkloosheid van 2,3 mln; in werkelijkheid, aldus Merzagora, is het cijfer lager en ebloopt het 1,5 à 1,7 mln. Lastig is, dat het aantal werklozen tendeert toe te nemen telkens wanneer men maatregelen neemt om hun positie te verbeteren.

De grote moeilijkheid voor Italië is de grondstoffenvoorziening. Weliswaar is Italië crediteur van verschillende Europese landen, het is echter debiteur t.o.v. de dollarzone. Herstel van de inter-Europese handel is een dringende noodzaak. De economische unie met Frankrijk — te beginnen met een douane-unie — kan een eerste stap zijn tot een oplossing van Europa's problemen op Europese schaal, waarbij, wat Italië betreft, vooral het werkloosheidsprobleem kan worden overwonnen. Een goede gedachte, hoewel het niet correct is om hier van een eerste stap te spreken.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Bij het naderen van de maandultimo toonde de geldmarkt merkbare tekenen van verkrapping, ondanks de ruime voorzorgen, welke de banken hadden getroffen. De callgeldmarkt steeg in de tweede helft van de afgelopen week tot 1 pCt en ook de marktdisconto's trokken iets aan. Aan het einde der week noteerde driemaandspapier dan ook 1¹/₈ pCt, Aprilpromessen waren tegen 1⁵/₁₆ pCt aangeboden, terwijl Julipapier tegen 1³/₈ pCt werd gevraagd. Dat de Octoberultimo, welke altijd grote geldonttrekkingen met zich brengt wegens omvangrijke charitale betalingen in de agrarische sfeer, tot nu toe niet met bepaalde spanningen gepaard ging, is dan ook vooral te danken aan de goede voorzieningen, welke door het niet verlengen van vervallen schatkistpapier waren getroffen.

In de afgelopen week moest De Nederlandsche Bank weder f 2,4 miljoen van haar toeh reeds vrij schaarse goudvoorraad afstaan ter dekking van het tekort in het betalingsverkeer met Zwitserland. De vorige goudonttrekking vond plaats in Augustus 1948, toen f 27 miljoen aan goud werd beleend in de V.S. wegens het niet tijdig betalen door de E.C.A. van onder het Marshall-plan ingevoerde goederen. Dat dit goud nog niet is terugontvangen door aflossing van het dollarcrediet, wijst op het nog steeds bestaan in een achterstand m.b.t. de door de Amerikaanse instanties geëiste documenten voor de betaling van de Marshallgoederen. Het is te hopen, dat deze „kinderziekten” in verband met de zorgwekkende deviezenpositie van ons land spoedig worden overwonnen.

Per 1 November a.s. zullen een aantal subsidies op de prijzen van goederen van noodzakelijk levensonderhoud worden verminderd of afgeschaft. Ter compensatie van de hieruit voortvloeiende prijsstijgingen zullen de lonen met f 1 per week worden verhoogd, voor zover het wekelijkse loonbedrag f 71 niet overschrijdt. Het bedrijfsleven zal echter deze kostenstijging niet mogen doorberekenen, evenmin als de verhoogde electriciteitsprijzen en de verwachte stijging van de kolonprijs met ongeveer 25 pCt. Dit betekent dus vermindering van winstmogelijkheden voor het bedrijfsleven, terwijl de verlaging der subsidies op indirecte wijze hetzelfde gevolg oplevert, daar hierdoor het op inflationistische wijze gefinancierde overheidstekort afneemt, en dientengevolge eveneens de koopkrachtige vraag.

De aandelenkoersen vertoonden in de verslagperiode, na enige stijging als reactie op de vrij scherpe daling van de voorgaande week een nieuwe verlaging, zodat per saldo het bereikte niveau niet veel afweek van het voorgaande overzicht genoemde. De in het voorgaande vermelde ongunstige factoren m.b.t. de winstverwachtingen hadden hierbij waarschijnlijk een belangrijke invloed.

	22 Oct. 1948	29 Oct. 1948
A.K.U.	147	148
v. Berkels' Patent	119½	121
Lever Bros. Unilever C.v.A.	284	284
Philips G.b.v.A.	223	226
Koninklijke Petroleum	318	319
H.A.L.	167½	166
N.S.U.	166	161
H.V.A.	255	253½
Deli Mij C.v.A.	147½	147
Amsterdam Rubber	159½	157
Internatio	191	190

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte belans op 1 November 1948.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank „ —) Agentsch. „ 1.000,—	f	1.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgepompen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.800.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 141.505.744,96 ²⁾ Bijbank „ 946.750,25 Agentsch. „ 8.172.721,22		
		f	150.625.216,43
Op effecten, enz.			149.885.047,82 ¹⁾
Op goederen en celen			940.168,61
		f	150.625.216,43 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)			—
Boekyordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 451.282.969,91		
Zilveren munt, enz.	„ 3.128.962,84		
			454.411.932,75
Papier op het buitenland	f 345.493.180,—		
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 103.677.826,92		
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 5.734.523,18		
			454.905.530,10
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds			102.250.841,82
Gebouwen en inventaris			2.500.000,—
Diverse rekeningen			233.260.915,02
		f	4.697.955.436,12

Passiva.			
Kapitaal		f	20.000.000,—
Reservefonds			12.759.703,05
Bijzondere reserves			54.447.566,03
Pensioenfonds			19.994.772,59
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)			113.832.415,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)			3.080.568.145,—
Bankassigaties in omloop			141.679,29
Rekening-courant saldo's:			
's Rijks Schatkist	f 303.777.577,24		
Geblokkeerde saldo's van banken	„ 77.257.912,51		
Geblokkeerde saldo's van anderen	„ 21.671.591,11		
Vrije saldo's	„ 762.181.474,76		
			1.164.888.555,62
Diverse rekeningen			231.322.599,54
		f	4.697.955.436,12

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 143.954.252,50

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie		
				Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.	
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	
13 Oct. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.236,1	64,2	
20 Oct. '48	0,2	1.299,1	1.300	1.231,6	68,6	
27 Oct. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.230,8	69,5	

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
13 Oct. '48	2,2	325,5	26,4	22,6	423,2	18,9	303,1
20 Oct. '48	2,5	322,1	25,3	23,4	424,2	15,9	301,5
27 Oct. '48	2,6	322,3	19,3	37,4	433,2	13,1	307,5

DE NEDERLANDSCHE BANK.
 (Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
20 Sept. '48	455.917	321.127	155.691	5	142.775
27 " '48	456.172	330.546	121.559	5	147.626
4 Oct. '48	456.712	331.644	108.674	1	147.552
11 " '48	457.350	337.819	114.265	1	146.771
18 " '48	457.505	338.260	121.698	1	143.006
25 " '48	455.448	345.968	111.952	1	148.140
1 Nov. '48	454.412	345.493	109.412	1	150.625

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
20 Sept. '48	3.015.670	504.049	68.283	20.789	666.663
27 " '48	3.035.088	503.578	58.395	19.844	647.747
4 Oct. '48	3.076.459	393.146	68.163	23.340	687.476
11 " '48	3.039.923	404.259	88.674	21.724	698.024
18 " '48	3.012.025	336.253	121.056	21.107	707.797
25 " '48	3.013.841	347.129	70.158	20.404	803.339
1 Nov. '48	3.080.568	303.778	77.258	21.672	762.181

NATIONALE BANK VAN BELGIË¹⁾
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegoeft op het buitenland	Handelspapier op Belgisch en overzeeseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
23 Sept. 1948	28.123	11.373	202	9.175	286	426
30 Sept. 1948	28.190	11.544	348	10.560	338	419
7 Oct. 1948	28.321	11.817	221	10.315	327	416
14 Oct. 1948	28.368	11.723	581	9.349	278	435
21 Oct. 1948	28.326	12.103	426	8.491	230	458

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldo		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
23 Sept. 1948	685	90.864	81.115	24	2.532	6.009
30 Sept. 1948	742	92.930	82.359	20	2.846	6.897
7 Oct. 1948	754	92.858	82.866	22	3.135	6.507
14 Oct. 1948	765	92.763	82.198	114	3.018	6.513
21 Oct. 1948	770	91.807	81.555	114	2.925	6.234

¹⁾ Met ingang van 16 Sept. 1948 verscheen de weekstaat van de Nationale Bank in een nieuwe vorm; vergelijking met vorige weekcijfers is hierdoor niet meer mogelijk.

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
7 Oct. 1948	52.817	275.058	125.042	131.900	426.000
14 Oct. 1948	52.817	279.875	125.042	138.400	426.000
21 Oct. 1948	52.817	275.244	125.042	140.400	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
7 Oct. 1948	923.695	150.584	733	148.295
14 Oct. 1948	915.023	157.365	636	155.402
21 Oct. 1948	901.788	172.658	750	170.055

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Oct. 1948	15 Oct. 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 351.826.228,88	f 423.622.009,21
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	263.163,14	504.715,86
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	687.741.189,59	658.312.672,56
Voorschotten op ultimo Sept. 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	19.205.894,16	19.205.894,16
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	1148.986.195,54	1138.863.586,40
Suriname	31.271.341,59	31.271.916,59
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	250.406.484,38	250.096.299,61
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1638.093.100,—	f 1617.993.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800.000.000,—	1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil)	—	—
f 5.855,6 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	5051.600.000,—	5099.000.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	142.977.163,50	144.144.221,50
Schuld op ultimo September 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan:		
Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	1.890.645,92	1.890.645,92
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	34.816.980,49	32.909.179,35
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	861.740.978,22	816.906.848,48
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	2218.512.311,—	2216.994.539,96

FEDERAL RESERVE BANKS.
 (Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
7 Oct. 1948	22.623	21.990	252	23.143
14 Oct. 1948	22.689	22.058	258	23.303
21 Oct. 1948	22.709	22.078	267	23.192

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Members-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
7 Oct. 1948	24.077	22.046	1.596	19.584
14 Oct. 1948	24.127	22.307	1.551	19.840
21 Oct. 1948	24.041	22.354	1.530	19.910

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
7 Oct. 1948	5.752,8	169,9	134,9	47,6	4.256,5	1.341,1
15 Oct. 1948	5.738,7	184,9	112,1	47,6	4.219,9	1.360,8
23 Oct. 1948	5.748,2	198,2	106,7	47,6	4.219,9	1.373,8

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN GRANEN, VELDBONEN, BOTER EN KAAS IN NEDERLAND¹⁾.

Tijdvak	Tarwe*)	Rogge*)	Gerst		Haver*)	Mais	Sorghum	Kaffir-corn	Millet-zaad	Veldbonen*	Boter	Kaas
	Inlandse, naar kwaliteit, af binnenland. Per 100 kg.	Inlandse, naar kwaliteit, af binnenland. Per 100 kg.	Inlandse, naar kwaliteit, af binnenland. Per 100 kg.*)	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam/A'dam. Per 100 kg.	Inlandse, naar kwaliteit, af binnenland. Per 100 kg.	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam/A'dam. Per 100 kg.	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam/A'dam. Per 100 kg.	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam/A'dam. Per 100 kg.	Buitenlandse, voor veevoeder, af R'dam/A'dam. Per 100 kg.	Af binnenland. Per 100 kg.	Leeuwarden, af fabriek per kg.	Goudse volvet Leeuwarden, af fabriek per kg.
Jan. 1948	21,50	21,29	19,78	20,17 ^s	18,54	22,17 ^s	20,17 ^s	20,17 ^s	20,17 ^s	23,00	3,12	1,63 ^s
Febr.	21,50	21,24	19,97	20,37 ^s	18,48	22,37 ^s	20,37 ^s	20,37 ^s	20,37 ^s	26,06 ^s	3,12	1,66
Maart	21,35	21,19	20,39	20,50	18,38	22,50	20,50	20,50	20,50	26,70	3,12	1,68
April	21,34	21,19	20,71	20,67 ^s	18,56	22,67 ^s	20,67 ^s	20,67 ^s	20,67 ^s	29,50	3,12	1,64 ^s
Mai	21,21	21,14	20,46	20,77 ^s	18,58	22,70	20,77 ^s	20,77 ^s	20,77 ^s	27,50	3,07	1,65
Juni	21,31	21,10	20,92	20,85	18,55	22,85	20,85	20,85	20,85	26,75	3,07	1,65
Juli	21,73	21,47	20,77	20,95	18,47	22,95	21,17 ^s	20,97 ^s	20,97 ^s		3,07	1,64 ^s
Aug.	22,18	21,98	19,81	19,17 ^s	18,19	21,27 ^s	19,32 ^s	19,17 ^s	19,17 ^s		3,14	1,65
20 Aug.-4 Sept.	20,85-22,00	20,70-22,00	18,50-20,50	19,37 ^s	16,75-20,50	21,47 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s		3,14	1,66
6-11 Sept.	20,75-21,75	20,70-21,90	18,25-20,00	19,37 ^s	16,50-19,75	21,47 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s		3,14	1,65
13-18 Sept.	20,85-21,70	20,70-21,85	19,50-20,50	19,37 ^s	16,75-19,25	21,47 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s		3,14	1,68
20-25 Sept.	20,95-21,90	20,75-21,70	19,00-21,00	19,37 ^s	16,50-19,00	21,47 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s	19,37 ^s		3,14	1,67
27 Sept.-2 Oct.	20,90-21,85	20,75-21,80	19,00-21,25	19,57 ^s	16,75-19,00	21,67 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s		3,14	1,67
4-9 Oct.	21,00-21,75	20,90-21,70	19,00-21,25	19,57 ^s	17,00-18,90	21,67 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s		3,14	1,68
11-16 Oct.	21,00-21,70	20,85-21,65	19,25-21,60	19,57 ^s	17,00-19,00	21,67 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s		3,14	1,67
18-23 Oct.	21,00-21,75	20,85-21,65	19,50-21,50	19,57 ^s	17,50-19,25	21,67 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s	19,57 ^s		3,14	1,64

¹⁾ Deze statistiek sluit, uitgezonderd voor Gerst en Haver, aan bij die, gepubliceerd in „E.-S.B.” van 7 Juli 1948, blz. 539.
²⁾ betekent: vrije marktprijzen; . betekent: geen aanbod.
³⁾ Met ingang van 9 Februari 1948 is de handel vrij geworden.

ZWEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Oct. 1948	178	113	2.978	198	237	—	182
15 Oct. 1948	178	112	3.022	266	172	—	182
23 Oct. 1948	177	112	3.090	266	188	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				Reguleratie-rekening	
		Direct opvraagbaar		45 dagen	Buiten-landse banken		
		Totaal	Staat				Banken
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
7 Oct. 1948	2.757	815	600	137	177	247	7
15 Oct. 1948	2.741	924	636	194	180	238	7
23 Oct. 1948	2.766	936	647	186	182	236	6

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND¹⁾.

Maand	Werklozen ²⁾	Wachtgelders ³⁾ (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
29 Juni 1946	45.953	7.800
30 Sept. 1947	21.600	900
31 Oct. 1947	22.400	1.000
29 Nov. 1947	24.600	1.200
31 Dec. 1947	30.600 ⁴⁾	1.400
31 Jan. 1948	36.700 ⁴⁾	2.600
28 Febr. 1948	36.000	3.400
31 Maart 1948	26.800	1.700
30 April 1948	26.400	1.800
30 Mei 1948	22.400	1.600
30 Juni 1948	21.200	1.500
31 Juli 1948	22.000	1.500
31 Aug. 1948	24.300	1.400

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.
²⁾ Gegevens van de arbeidsbureaux.
³⁾ Bovendien 600 vorst- en hoogwaterwerklozen uit het vrije bedrijf.
⁴⁾ Bovendien 4.200 vorst- en hoogwaterwerklozen uit het vrije bedrijf.

WERKLOOSHEID IN BELGIË¹⁾.

Maand	Geheel werkloos	Gedeeltelijk en toevallig werkloos
Augustus 1947	27.891	20.846
September	29.963	15.513
October	30.913	16.829
November	39.984	21.124
December	57.079	40.192
Januari 1948	68.328	36.962
Februari	71.854	63.870
Maart	64.113	31.338
April	61.562	33.117
Mei	59.606	34.439
Juni	61.814	42.903
Juli	69.571	59.703

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË¹⁾.

1938 = 100	Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948
Algemene index v. d. ind. prod. ²⁾	101	103	102	107	110	105	96	94
Steenkool	83,9	91,0	70,1	93,2	94,0	84,0	93,0	80,6
Cokes	105,5	106,9	102,8	105,1	108,0	111,5	96,8	108,1
Cement	105,1	108,6	102,0	107,9	116,8	120,5	116,3	108,4
Ruw ijzer	146,5	151,2	146,4	160,6	165,4	158,4	113,5	160,6
Ruw staal	152,4	162,2	150,1	168,9	174,3	158,7	119,0	164,3
Afgewerkt staal	163,1	165,8	157,8	172,0	186,1	175,4	137,7	162,1
Afgewerkt ijzer	71,5	84,6	66,1	137,8	67,3	69,5	68,1	50,3
Vlas (spinnerij)	132,2	121,3	119,1	121,0	99,7	75,4	80,4	67,3
Vlas (weverij)	76,9	66,0	67,2	67,9	67,5	50,3	55,0	47,1
Katoen (spinnerij)	114,5	117,5	118,0	121,3	130,8	104,3	109,8	92,9
Katoen (weverij)	146,2	144,6	133,2	140,4	140,4	115,7	125,8	111,1
Wol (kamwol, spinnerij)	171,3	176,5	160,7	164,8	150,9	130,4	135,3	107,1
Wol (weverij)	119,0	126,0	127,9	138,2	133,7	115,3	144,3	115,0
Vlasklas	112,4	105,7	97,6	97,2	93,8	94,6	87,1	88,3
Hofglas	143,3	138,8	132,0	144,6	154,4	143,9	141,8	132,2
Papier	149,3	143,9	121,5	156,3	155,3	127,8	136,4	106,1
Margarine	105,0	93,6	99,3	101,7	100,1	81,5	71,6	98,2
Geraffineerde suiker	76,7	75,4	76,4	86,7	81,8	69,3	73,2	85,8
Sigaren	58,6	59,3	43,8	43,0	42,6	41,1	43,0	34,2
Sigaretten	129,8	128,3	91,8	156,8	136,3	161,2	134,2	117,3

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. . betekent: de gegevens ontbreken. Gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.
²⁾ 1936—38 = 100 (Instituut voor Economisch en Sociaal Onderzoek (Leuven)).

Beschikbare krachten

GEMEENTE 's-GRAVENHAGE.

Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage roepen sollicitanten op voor de betrekking van

HOOFDCOMMIËS

aan de afdelingen
a. Economische Zaken
b. Onderwijs

van de gemeentesecretarie.

Salarisgrenzen van f 4.560,— tot f 5.940.—.

Aanstelling boven het minimumsalaris niet uitgesloten. Regeling verplaatsingskosten van toepassing. Indiensttreding zo spoedig mogelijk.

Vereisten:

voor de betrekking onder a:
studie en ervaring op economisch gebied, in het bijzonder betreffende vraagstukken van handel en nijverheid; redactionele bekwaamheid;

voor de betrekking onder b:
bestuurswetenschappelijke kennis en ervaring in onderwijszaken.

Voor beide functies hebben juristen de voorkeur.

Schriftelijke sollicitaties te richten tot Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage binnen 14 dagen na de verschijning van dit blad.

GROOT TEXTIELBEDRIJF

zoekt een

BEDRIJFSLEIDER

bij voorkeur ingenieur met intense belangstelling voor moderne bedrijfsorganisatie en beschikkende over ruime ervaring op dit gebied. In staat op efficiënte wijze leiding te geven aan personeelsformatie van ± 1500 man. Zeer zelfstandige positie, waarbij het aankomt op initiatief, tact en doorzettingsvermogen. Salaris f 12.000.- tot f 15.000.- p. j. Moderne dienstwoning beschikbaar. Candidaten zullen eventueel worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek op 3 December 1948 door de NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR PSYCHOTECHNIEK, Wittevrouwenkade 6, te Utrecht.

Eigenh. geschr. brieven met volledige inl. over opl. en praktijk, onder vermelding van geboortedatum en vergezeld van twee pasfoto's (van voren en opzij) aan Adv. Bur. ALTA, Pausdam te Utrecht vóór 13 Nov. In linkerbovenhoek van br. en envel. en op de foto's no. E.S.B. 2900, naam en adres

De K.L.M. vraagt

JONG ECONOOM

leeftijd niet boven 35 jaar. Sollicitaties, uitsluitend schriftelijk en onder vermelding van dit blad en onder toevoeging van pasfoto en evtl. documenten in afschrift, te richten aan Dienst Personeelszaken K.L.M., Postbus 121, 's-Gravenhage. Op enveloppe functie vermelden.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN EINDHOVEN

Ten behoeve van het Secretariaat (Juridische Afdeling) wordt gezocht een bekwaam

Mr. in de Rechten

met enige jaren praktijk ervaring en, bij voorkeur, internationale scholing.

Goede talenkennis wordt verondersteld. Leeftijd niet hoger dan 35 jaar.

Brieven met volledige gegevens en recente foto aan de Secretaris van de Raad van Bestuur te Eindhoven, onder E.S.B. 177.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

REKENING-COURANT EN GIRO

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon: Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).